

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او

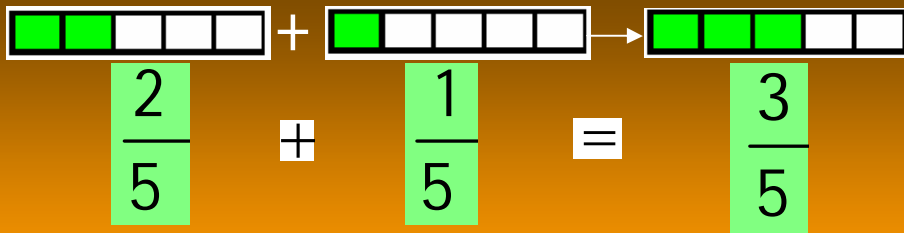
د ساینس د مرکز معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي

کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

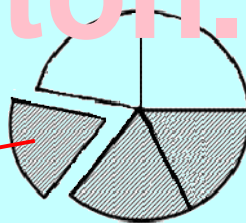
څلورم ټولگی

Ketabton.com

$$\frac{3}{5} > \frac{2}{5}$$

$$\frac{2}{5} < \frac{3}{5}$$

$$\frac{3}{5} - \frac{1}{5} = \frac{2}{5}$$

درسي کتابونه د پوهنې په وزارت پورې اړه لري. په
بازار کې يې اخیستنه او خرڅونه په کلکه منع ده. له
سرغړونکو سره قانوني چلند کېږي.

ISBN 978-9936-25-167-0

9 789936 251670 >

د پوهنې وزارت

د تعلیمي نصاب، د بنوونکو د روزنې

او د ساینس د مرکز معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي

کتابونو د تالیف لوی ریاست

ریاضي

خلورم ټولگی

د چاپ کال: ۱۳۸۹ هـ. ش.

د کتاب د تالیف، خپرني او تدقيق کمیټې

ليکوال:

سرمؤلف ميرنقيب الله د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د خپرني او ارزونې د ديپارتمنت آمر.

تاييد او مطالعه:

ملي شورا:

د ولسي او مشرانو جرگو د ديني چارو، پوهني او لوړو زده کړو د کميسيونونو غړي.

د خپرني او تدقيق کمیټې:

د پوهني وزارت:

- سر مؤلف عبدالنبي واحدي د پوهني وزارت سلا کار
- دوکتور ننگيالی ارسلا د پوهني وزارت سلاکار
- سرمؤلف عبدالکبير د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د رياضي ديپارتمنت آمر.
- سرمؤلف نظام الدين د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د رياضي ديپارتمنت علمي غړی.
- ژباړونکی: مختار نوید د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د رياضي ديپارتمنت کار کوونکی.
- اديتور: آقا محمد کړندی. د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف ریاست د پښتو ديپارتمنت علمي غړی.

د محتوا، ديني او سياسي فرهنگي برخو د خپرني او بررسۍ کمیټه:

- دوکتور محمد يوسف نیازی د پوهني وزارت سلاکار.
- محمد آصف ننگ د پوهني وزارت د خپرونو او اطلاعاتو رئیس.

د خپرني او تدقيق د څارني کمیټه:

- دکتور عبدالغفور غزنوي د پوهني وزارت د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزني او د ساينس مرکز معين.
- د کمیټې رئیس
- محمد صديق پتمن د پوهني وزارت تدریسي مرستیال. غړی.
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستانی د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تالیف رئیس. غړی.

کمپوز او ډیزاین: حمید الله غفاري

ادیتور: آقامحمد (کړندی)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی	دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې	هر بچي يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی	د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو	د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، گوجر دي	پامپريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي	هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلېږي	لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به	لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مودی رهبر	وايو الله اکبر وایو الله اکبر

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزیر پېغام

گرانو استادانو، ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې رامنځته کېږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتیب شوی دی. علمي ګټورې موضوعګانې پکې زیاتې شوې دي. د زده کړې په بهیر کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدریسي پلان برخه ګرځیدلې ده.

هیله من یم دا کتاب له لارښوونو او تعلیمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د میتودونو د کارولو له لارې تدریس شي او د زده کوونکو میندې او پلرونه هم د خپلو لویو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې ګډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هیلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې بریاوې ور په برخه کړي.

زه پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤولیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاري چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو، د وطن دوستی د پاک حس په ساتلو او علمي معیارونو سره سم د ټولنې د څرګندو اړتیاوو له مخې پراختیا ومومي.

په دې ډګر کې د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لاسه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې مرسته کړې، له ملي او نړیوالو درنو موسسو، او نورو ملګرو هېوادونو څخه چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې یې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

فهرست

شماره	سرليکونه	مخونه
د دريم ټولگي لنډيز		
۱-	لومړۍ لوست: د عددونو د مقامي قيمتونو تقويه کول تر سلوزرو	۱
۲-	دوهم لوست: تخمين کول	۵
۳-	دريم لوست: د عددونو جمع کول په عمودي او افقي ډول	۷
۴-	خلورم لوست: د عددونو تفريق کول په عمودي او افقي ډول	۱۰
۵-	پنځم لوست: ضرب:	۱۳
۶-	شپږم لوست: د دوه رقمي او درې رقمي عددونو تقسيم په يو رقمي عدد باندې	۱۶
لومړۍ څپرکۍ		
۷-	اووم لوست: د عددونو طبقه بندي، لوستل او ليکل تر ميليارډ پورې	۱۹
۸-	اتم لوست: د عددونو پراخه (توسعوي) بنودل	۲۳
دوهم څپرکۍ		
خلور گونې عمليي		
۹-	نهم لوست: د عددونو جمع کول تر ميليارډ پورې	۲۲
۱۰-	لسم لوست: د جمعې د عمليي امتحان	۲۹
۱۱-	يوولسم لوست: د عددونو تفريق تر ميليارډ پورې	۳۱
۱۲-	دولسم لوست: د تفريق د عمليي امتحان	۳۵
۱۳-	ديارلسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په دوه رقمي عدد کې	۳۸
۱۴-	څوارلسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په درې رقمي عدد کې	۴۱
۱۵-	پنځلسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په څلور رقمي عدد کې	۴۵
۱۶-	شپاړسم لوست: د دوه رقمي عدد ضرب په څلور رقمي عدد کې	۴۸
۱۷-	اوه لسم لوست: د دوه رقمي عدد تقسيم پر دوه رقمي عدد باندې	۵۱
۱۸-	اتلسم لوست: د درې رقمي عدد تقسيم پر دوه رقمي عدد باندې	۵۴
۱۹-	نولسم لوست: د څلور رقمي عدد تقسيم پر دوه رقمي عدد باندې	۵۷
۲۰-	شلم لوست: د ضرب د عمليي امتحان	۶۰
۲۱-	يوويشتم لوست: د تقسيم د عمليي امتحان	۶۲

دیریم څپرکی

هندسه

۲۲	دوه ویشتم لوست: د مثلث د محیط اندازه کول	- ۲۲
۲۹	درویشتم لوست: د مربع د محیط اندازه کول	- ۲۳
۷۱	څلور ویشتم لوست: د مستطیل د محیط اندازه کول	- ۲۴
۷۳	پنځه ویشتم لوست: د مضلع د محیط اندازه کول	- ۲۵
۷۵	شپږ ویشتم لوست: د سطحې پیژندنه	- ۲۶
۷۷	اووه ویشتم لوست: د دایرې پیژندنه	- ۲۷
۷۹	اته ویشتم لوست: د سطحې د واحد پیژندنه او د مربع د مساحت پیدا کول	- ۲۸
۸۹	نهه ویشتم لوست: د مستطیل د مساحت پیدا کول	- ۲۹

څلورم څپرکی

عام کسر

۸۳	دیرشم لوست: د کسر د صورت، مخرج او کسري خط (بر خط) مفهوم	- ۳۰
۸۲	یو دیرشم لوست: د هغو کسرونو مقایسه کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي	- ۳۱
۸۹	دوه دیرشم لوست: د عامو کسرونو جمع کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي	- ۳۲
۹۲	درې دیرشم لوست: د عامو کسرونو تفریق چې مساوي مخرجونه ولري	- ۳۳

پنځم څپرکی

د اندازه گیری واحدونه

۹۴	څلور دیرشم لوست: د اوږدوالي د اندازه کولو واحد	- ۳۴
۹۲	پنځه دیرشم لوست: د اوږدوالي د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول	- ۳۵
۹۸	شپږ دیرشم لوست: د کتلې د اندازه کولو واحد	- ۳۶
۱۰۰	اووه دیرشم لوست: د کتلې د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول	- ۳۷
۱۰۲	اته دیرشم لوست: د ظرفیت د اندازه کولو واحد	- ۳۸
۱۰۴	نه دیرشم لوست: د وخت (زمان) د مقیاس واحد	- ۳۹

ګرانو زده کوونکو: لاندې موضوع ګانې تاسې په دریم ټولګی کې لوستلې وې خو د یادونې له پاره یې یوځل بیا په لنډه توګه یادونه کوو.

لومړی لوست:

د عددونو د مقامي قیمتونو تقویه کول تر سلو زرو پورې

هدف: زده کوونکي د عددونو مقامي قیمتونه ښه و پېژني او عددونه تر سلو زرو پورې طبقه بندي کړای شي.

پوښتنې:

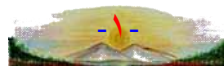
- د ۴۵۳۶ عدد څو رقمي دی؟
- د ۹۹۹۹۹ عدد څو رقمي دی؟
- په هره طبقه کې څو مرتبې شته والی لري؟

د زده کوونکو فعالیت:

– زده کوونکي دې د لاندې عددونو رقمونه په اړوندو مرتبو کې ولیکي؟

۱- لس زره یوسلو پنځه ویشته؟

د زیرو طبقه			دیویزو طبقه		
سل زیر	لس زیر	زریز	سلیز	لسیز	یویز

۲- دیارلس زره دوه څلویښت؟

د زریزو طبقه			د یو یزو طبقه		
سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

۳- پنځه څلویښت زره یوسلو یو:

د زریزو طبقه			د یو یزو طبقه		
سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

۴- اووه ویش زره اووه سوه یو ویش:

د زریزو طبقه			د یو یزو طبقه		
سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

۵- یو دیرش زره اته سوه:

د زریزو طبقه			د یو یزو طبقه		
سل زریز	لس زریز	زریز	سلیز	لسیز	یویز

ارزونه:

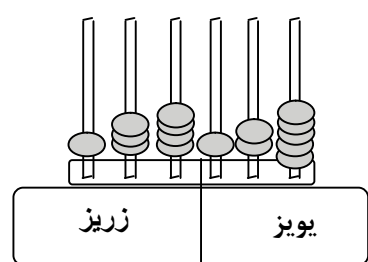
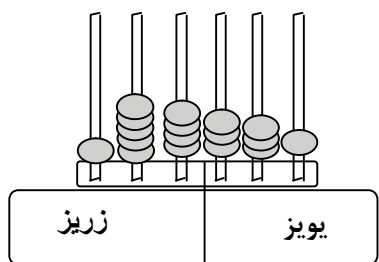
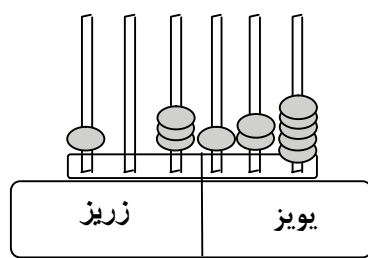
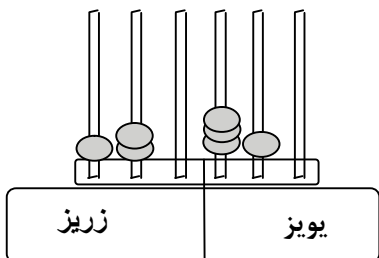
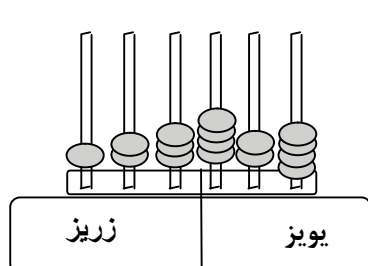
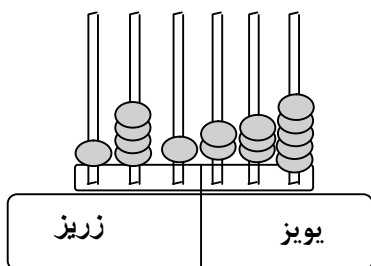
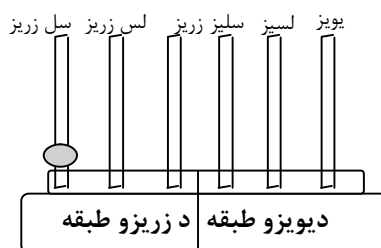
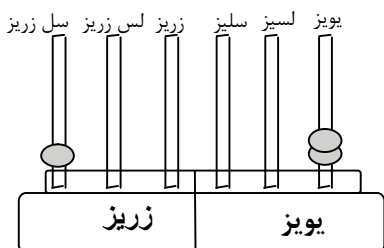
بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:
 زده کوونکي د عددونو طبقه بندي کولای شي؟
 زده کوونکي په صحیح ډول اعداد لوستلای او لیکلای شي؟

بناغلی بنوونکی! باید زده کوونکي په پنځو گروپونو تقسیم او پورته پوښتنې هر گروپ ته ورکړي ترڅو د بحث نه وروسته اعداد طبقه بندي کړي.

کورنی دنده:

زده کوونکی دې د لاندې هر شکل عددونه وليکي:

بناغلی بسوونکی! زده کوونکی د کورنی دنده د اجراء لپاره تشویق او په منظمه توگه وگورئ.

تمرین

د لاتدی جملو مربوط عددونه و لیکئ

عددونه	جملې
	دوه سوه اته څلویښت.
	درې زره اووه سوه څلورويشت.
	پنځلس زره نه سوه څلور.
	دروويشت زره دوه سوه لس.
	دوه څلویښت زره یوسل او پنځه ويشت.
	یوسل او درې او یازره نهه سوه شپږ اتیا.
	درې سوه اووه اتیا زره دوه سوه اووه اتیا.
	پنځه سوه نه څلویښت زره درې سوه پنځوس.
	اووه سوه دوه نوي زره پنځه.

د < ، > علامې په تشو ځایو نو کې کیر دی:

۱۲۵۳۷۶ ○ ۱۲۴۹۹۸

۴۷۳ ○ ۶.۲

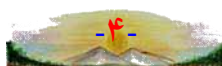
۲۷۰۳۲۰ ○ ۳۰۲۵۰۰

۱۵۱۵ ○ ۱۵۰۰+۱۵

۴۸۰۰۲۹ ○ ۱۷۸۹۴۳

۲۱۰۱۴ ○ ۲۲۰۰۴

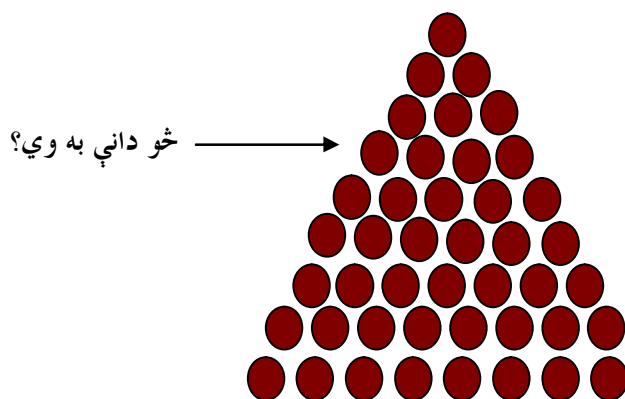

 بناغلی ښوونکی! زده کوونکي دې په گروپي ډول پورتنی پوښتنې حل او تاسې ورسره لارښوونه او مرسته وکړئ.

دوهم لوست

تخمین کول

هدف: په زده کوونکو کې تخمین کولو ته پراختیا ور کول.

پوښتنې:

- ایا تاسې کوم وخت ځینې شیان تخمین کړي دي؟
- ایا تخمین کول دقیق کیدای شي؟
- کوم ډول تخمین ته ښه تخمین ویلای شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

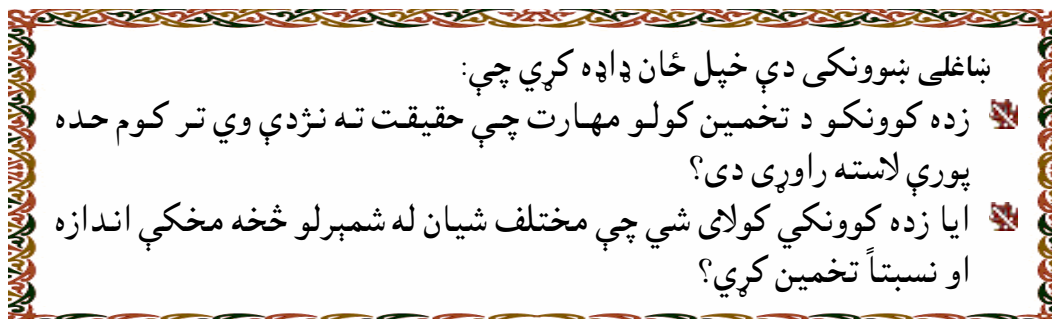
زده کوونکي دې مواد لکه لوبیا، نخود، غنم او ... چې د ښوونکي په واسطه را وړل شوي دي تخمین کړي.

- له تخمین څخه وروسته دې هغه وشمېري.
- له شمیرلو څخه وروسته نتیجه واخلي چې تر کوم حده پورې تخمین صحیح دی.

ښاغلی ښوونکی! مختلف درې مواد لوبیا، نخود، غنم د لرگیو توتې خپل ټولګي ته د ځانه سره راوړئ او له زده کوونکو څخه وغواړئ چې تخمین یې کړي.

ارزونه:

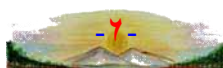

کورنۍ دنده:

۱- یو موتی غنم واخلي او تخمین یې کړی چې خودانې دي، او وروسته هغه حساب کړی او وگورئ چې ستاسې په تخمین او په حقیقي شمیر کې څومره توپیر وجود لري.

۲- د اورلگیت یوه قطی را واخلي او تخمین یې کړی چې په منخ کې یې څومره د اورلگیت لرگي موجود دي وروسته د قطی په دننه کې د اورلگیت لرگي حساب کړی او وگورئ چې خودانې دي. بیا نتیجه واخلي چې ستاسې په تخمین او د لرگیو د حقیقي شمیر په منخ کې څومره توپیر وجود لري.

۳- د زیات مهارت د پیدا کولو لپاره هر گروپ څومره شیان چې هره ورځ گوري او هغه شیان چې د اندازې او شمیرلو وړ دي لومړۍ دې تخمین، وروسته له هغه دې اندازه او حساب کړي او و دې گوري چې ترکومې اندازې پورې د هغو تخمین صحیح دی.

دریم لوست

په عمودي او افقي ډول د عددونو جمع کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه په صحیح توګه په عمودي او افقي ډول جمع کړي.

پوښتنې:

- که چېرې وغواړئ چې دوه عددونه په عمودي ډول جمع کړئ د هغو رقمونه په څه ډول یو د بل لاندې لیکئ؟
- د عددونو جمع لومړی له کومې خوا څخه پیل کیږي؟
- عددونه څنګه په افقي ډول جمع کیږي؟

$$\begin{array}{r}
 ۱۳۵۴۲ \rightarrow \text{د جمعې لومړی جزء} \\
 + ۲۳۰۷ \rightarrow \text{د جمعې دوهم جزء} \\
 \hline
 ۱۵۸۴۹ \rightarrow \text{د جمعې حاصل}
 \end{array}$$

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې د لاندې پوښتنو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

$ \begin{array}{r} ۲۶ \\ + ۱۳ \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} ۱۷۴ \\ + ۴۱۹ \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} ۱۸۹۵ \\ + ۹۶۰۰ \\ \hline \end{array} $
$ \begin{array}{r} ۹۷ \\ ۴۸ \\ + ۵۰ \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} ۷۵۳ \\ ۶۳۶ \\ + ۲۰۱ \\ \hline \end{array} $	$ \begin{array}{r} ۷۱۵۶ \\ ۲۲۴۹ \\ + ۳۱۷۴ \\ \hline \end{array} $

ښاغلی ښوونکی! خپل زده کوونکي په گروپونو تقسیم کړئ د خبرو اترو په واسطه چې یو د بل سره یې کوي په ټولګي کې دې پوښتنې حل کړي.

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړې چې:

آیا زده کوونکي عددونه په عمودي ډول سره جمع کولای شي؟

آیا زده کوونکي د دوو یا څو عددونو د جمعې حاصل په افقي ډول په صحیح توګه سره په لاس راوړلای شي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$$\begin{array}{r}
 2825 \\
 4948 \\
 3517 \\
 2128 \\
 \hline
 \hline
 \end{array}
 +
 \begin{array}{r}
 4283 \\
 3172 \\
 1592 \\
 4221 \\
 \hline
 \hline
 \end{array}
 +
 \begin{array}{r}
 2129 \\
 2438 \\
 1357 \\
 1238 \\
 \hline
 \hline
 \end{array}$$

لاندې عددونه په افقي ډول سره جمع کړئ.

$$7149 + 15.3 = ?$$

$$9.17 + 3384 = ?$$

$$582.1 + 31.52 = ?$$

$$91.32 + 14321 + 2815. = ?$$

$$7.0.4. + 79213 + 35.42 = ?$$

بناغلی بنوونکی! زده کوونکي د کورنۍ دندې د اجرا لپاره به پرله پسې توګه تشویق کړئ کورنۍ دنده یې وګورئ او د ستونزو په حلولو کې ورته لارښونه وکړئ.

عبارتي پوښتنې:

۱- په ۱۳۸۳ کال ۱۸۵۴ تنه زمونږ له هېواد څخه د حج د فريضي د ادا کولو لپاره بيت الله شريف ته تللي، په ۱۳۸۴ کال ۲۱۲۵۰ تنه بيت اله شريف ته تللي دي د حاجيانو شمير په دواړو کلونو کې څو تنه کيږي؟

۲- يو بزگر يوه غوا په ۲۱۴۰۰ افغانۍ واخيستله او يو غوايه يې په ۱۹۸۵۰ افغانۍ واخيست معلوم يې کړی چې نو موږي بزگر څومره افغانۍ مصرف کړي دي؟

۳- د واکسيناتورانو يو گروپ په يوه اونۍ کې ۲۵۹۸۰ کوچنيان او په بله اونۍ کې ۲۸۶۴۵ کوچنيان واکسين کړي دي، معلوم کړی چې نوموړي گروپ په دواړو اونيو کې څومره کوچنيان واکسين کړي دي؟

۴- يو بڼوال (۶۴۹۷۵) افغانۍ انگور او (۲۰۵۹۰) افغانۍ منې خرڅې کړي دي معلوم کړی چې نوموړي بڼوال د څومره افغانيو ميوه خرڅه کړيده؟

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي په گروپونو تقسيم او هره پوښتنه يو گروپ ته ورکړی تر څو زده کوونکي په خپل منځ کې بحث و کړي او هغه حل کړي او بيا د هرې پوښتنې مفهوم په ساده ژبه ووايي.

څلورم لوست

په عمودي او افقي ډول د عددونو تفریق کول

هدف: زده کوونکي د تفریق عملیه په عمودي او افقي ډول سره په صحیح توګه سرته ورسوي.

پوښتنې:

- که چیرې وغواړئ دوه عددونه په عمودي ډول یو دبل څخه تفریق کړئ عددونه یو دبل لاندې څه ډول لیکئ؟
- د تفریق عملیه لومړی له کومې خوا څخه پیل کیږي؟
- که و غواړئ چې دوه عددونه یو د بل څخه په افقي ډول تفریق کړئ څنګه عمل کوئ؟

$238 - 114 = 124$	$\begin{array}{r} 238 \\ - 114 \\ \hline 124 \end{array}$
	مفروق منه ← 238 مفروق ← 114 د تفریق حاصل ← 124
$442 - 268 = 174$	

د زده کوونکو فعالیت:

د زده کوونکو هر ګروپ دې د تفریق یوه، یوه پوښتنه په عمودي او افقي ډول له مشورې کولو څخه وروسته حل کړي.

$\begin{array}{r} 8702 \\ - 4579 \\ \hline \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 2986 \\ - 1540 \\ \hline \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 4735 \\ - 3529 \\ \hline \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 25124 \\ - 13850 \\ \hline \hline \end{array}$

$$\begin{array}{r} 3250 \\ - 1345 \\ \hline \end{array} = ?$$
$$\begin{array}{r} 5043 \\ - 2987 \\ \hline \end{array} = ?$$
$$\begin{array}{r} 9874 \\ - 3251 \\ \hline \end{array} = ?$$
$$\begin{array}{r} 75238 \\ - 43215 \\ \hline \end{array} = ?$$

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

- آیا زده کوونکي د تفریق پوښتنې په عمودي شکل په صحیح ډول سره حل کولای شي؟
- آیا زده کوونکي د عددونو د تفریق حاصل په افقي شکل سره په صحیح ډول پیدا کولای شي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ:

$$\begin{array}{r} 83500 \\ - 19347 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67362 \\ - 13091 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 71105 \\ - 39872 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 93540 \\ - 72035 \\ \hline \end{array}$$

بناغلی بنوونکی! زده کوونکي په څلورو گروپونو ویشی او هر گروپ ته یوه پوښتنه په عمودي ډول او یوه پوښتنه په افقي ډول ورکړی ترڅو یو دبل په مشورې سره پوښتنې حل کړي. که چیرې زده کوونکي ستونزې ولري هغوی ته لار بنوونه وکړی.

لاندې پوښتنې په افقي ډول سره حل کړئ؟

$$4945 - 2389 = ?$$

$$5723 - 3798 = ?$$

$$23459 - 15230 = ?$$

$$42713 - 28452 = ?$$

عبارتي پوښتنې:

۱- فرید (۶۹۰) افغانۍ در لودی، په (۱۶۰) افغانیویي قلم او کتابچه

واخیستل، معلوم کړئ چې له نوموړي سره خوا افغانۍ پاتې دي؟

۲- د احمد د پلار سره (۲۳۴۷۵) افغانۍ موجودې وې په (۱۳۵۰) افغانیویي

احمد ته کالي واخیستل، معلوم کړئ چې له نوموړي سره څومره افغانۍ

پاتې دي؟

۳- د یو لومړني ښونځي د زده کوونکو ننوت شمیر (۴۳۴۰) تنه دی چې

د هغو څخه (۳۵۰) تنه هلکان دي د دې ښوونځي د نجونو شمیر به

څو تنه وي؟

۴- یو سړی د خپل کور د جوړولو لپاره (۲۲۳۴۰) دانو خښتو ته ضرورت لري

که چیرې نوموړي (۱۵۲۹۰) دانې خښتې برابرې کړې وي معلوم کړئ چې

نورو څو دانو خښتو ته اړتیا لري؟

۵- په یوه کلي کې (۲۴۷۲۰) تنه کوچنيان باید واکسین شي. که ګمارل شوی

ګروپ (۱۳۱۹۹) تنه کوچنيان واکسین کړي وي څومره شمیر کوچنيان پاتې

دي چې واکسین شي؟

ښاغلی ښوونکی دې د زده کوونکو دنده په منظم ډول سره وګوري او د ستونزو په صورت کې دې هغوی ته

لارښونه وکړي.

پنځم لوست

ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي د ضرب علمیه په صحیح توګه سرته ورسوي.

۱۲۶ ←	د ضرب لومړی جزء
× ۱۲ ←	د ضرب دوهم جزء
۲۵۲	
+ ۱۲۶	
۱۵۱۲ ←	
	د ضرب حاصل

مثال:

پوښتنې:

- که چېرې وغواړئ دوه عددونه چې د یوه څخه زیات رقمونه ولري په عمودي ډول ضرب کړئ د عددونو رقمونه څنګه یو د بل لاندې لیکلای شئ؟
- د ضرب عملیه څه ډول او له کوم لوري پیل کیږي؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د لاندې پوښتنو په برخه کې خبرې اترې وکړي او هغه دې حل کړي.

$$\begin{array}{r} ۸۲۴ \\ \times ۶۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۲۴ \\ \times ۵۲ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۱۳ \\ \times ۲۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۳۹۳ \\ \times ۹۷ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۴۱۸۹ \\ \times ۷۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۱۲۵۴ \\ \times ۳۸ \\ \hline \end{array}$$

بناغلی ښوونکی! د عبارتي پوښتنو مفهوم په ډیر ساده ډول سره زده کوونکو ته ووايست. د پورته پوښتنو په حل کې دې زده کوونکي فعاله برخه واخلي.

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:
 زده کوونکي د ضرب عملیه په صحیح ډول سره اجرا کولای شي.
 زده کوونکي هغه پوښتنې چې حل کوي امتحان کولای شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او وروسته دې حل کړي.

$$\begin{array}{r} 941 \\ \times 25 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 708 \\ \times 46 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 639 \\ \times 70 \\ \hline \end{array}$$

تمرین

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

$$\begin{array}{r} 17.4 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55.4 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9724 \\ \times 85 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 1843 \\ \times 12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2578 \\ \times 72 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 29 \\ \times 85 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3989 \\ \times 75 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 527. \\ \times 59 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7.24 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

بناغلی بنوونکی: زده کوونکي په گروپونو باندې تقسیم کړی چې پورته پوښتنې پخپل منځ کې له خبرو اترو نه وروسته حل کړي.

عبارتي پوښتنې:

۱- يو بزگر خپل (۳۷۵) منه غنم چې د يو من غنمو بيه (۵۶) افغانۍ ده پلورلی دي معلوم کړی چې نوموړي بزگر څومره افغانۍ په لاس راوړي دي؟

۲- د يوه کلي اوسيدونکو د يوه محراب جومات د جوړولو لپاره مرسته وکړه که چېرې د ذکرشوي کلي (۱۲۶۷) تنو دا ثواب گټلی وي او د کلي هر تن ۲۵۰ افغانۍ ورکړې وي، معلوم کړی چې د جومات له پاره څومره افغانۍ را ټولې شوې دي؟

۳- د واکسيناتورانو يو گروپ په يوه ورځ کې (۵۴۰) تنه کوچنيان واکسين کوي معلوم کړی، چې نوموړی گروپ به په (۱۵) ورځو کې څو تنه کوچنيان واکسين کړي؟

۴- يو ښوال (۲۴۵) منه انگور له خپل باغ څخه پلوري که نوموړی ښوال يو من انگور په (۱۶۵) افغانیو وپلوري، معلوم کړی چې څو افغانۍ به په لاس راوړي؟

ښاغلی ښوونکی! زده کوونکي د کورنۍ دندې د سرته رسولو لپاره تشويق او هغه په منظم ډول سره وگورئ.

شپږم لوست

د دوه رقمي او درې رقمي عددونو تقسیم په یو رقمي عدد باندې

هدف: زده کوونکي وکړای شي د دوه رقمي او درې رقمي عددونو تقسیم په یو رقمي عدد باندې په صحیح ډول سرته ورسوي او بیایې امتحان کړي.

مثال :	۶ ←	مقسوم علیه
مقسوم →	۷۳	۱۲ ←
	- ۶	خارج قسمت

	۱۳	
	- ۱۲	

	۱ ←	پاتې

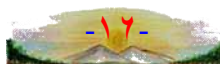
پوښتنې:

- که چېرې و غواړئ چې یو دوه رقمي عدد په یو رقمي عدد باندې تقسیم کړئ عملیه څه ډول پیل کېږي؟
- د تقسیم په عملیه کې څه وخت پاتې موجود وي او څه وخت پاتې وجود نلري؟
- که چېرې و غواړئ د تقسیم یوه پوښتنه وروسته د حل څخه امتحان کړئ څه کوی؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې په ټاکلو گروپونو کې په پوښتنې باندې فکر وکړي او له خبرو او اترو وروسته دې په خپلو منځو کې حل کړي.

بناغلی ښوونکی! زده کوونکي په گروپونو باندې ویشئ او هر گروپ ته یوه عبارتې پوښتنه وټاکئ. زده کوونکي دې له خبرو اترو او مباحثې څخه وروسته پوښتنه حل کړي او همدارنگه کوشش وکړئ چې د هرې پوښتنې مفهوم په ساده ژبه هر یوه گروپ ته ور زده کړئ.

$$\begin{array}{r} 68 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 91 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 84 \\ \hline 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 711 \\ \hline 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 847 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 672 \\ \hline 2 \end{array}$$

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې په دې متیقن شي چې!
 آیا زده کوونکي د تقسیم عملیه په صحیح ډول سرته رسولی شي؟
 آیا زده کوونکي د تقسیم پوښتنې د حل امتحان کولای شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لاندې پوښتنې په خپلو کتابچو کې ولیکي او وروسته دې حل او امتحان کړي.

$$\begin{array}{r} 385 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 344 \\ \hline 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 425 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 956 \\ \hline 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 245 \\ \hline 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 732 \\ \hline 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 294 \\ \hline 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 350 \\ \hline 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 328 \\ \hline 6 \end{array}$$

بناغلی بنوونکی! د کورنۍ دندې اجرا کول د ارزښت څخه ډک وښیاست او هر وخت کورنۍ دنده وگورئ او که چېرې زده کوونکي ستونزې ولري هغوي ته لار ښوونه وکړئ.

عبارتي پوښتنې:

- ۱- يو سوداگر ۸۵ منه غنم په ۵ تنو بي وزلو خلكو باندې په برابر ډول ویشي معلوم كړئ چې هر تن ته څو منه غنم رسيږي؟
- ۲- د احمد د تاريخ كتاب ۱۲۵ مخونه لري كه چېرې هغه د مهال ویش سره سم هره ورځ ۱۵ مخه مطالعه كړي معلوم كړئ چې احمد به نوموړی كتاب په څو ورځو كې خلاص كړي؟
- ۳- دولت غواړي چې ۴۰۰ كڅورې كيمياوي سره په ۲۰ تنو بزگرانو باندې په برابر ډول ویشي معلوم كړئ چې هر بزگر ته څو كڅورې رسيږي؟
- ۴- د كرهني وزارت غواړي چې د منو ۳۵۰ اصلاح شوي نيالگي پر ۲۵ تنو بنوالو باندې په برابر ډول تقسيم كړي معلوم كړئ چې هر بن لرونكي ته څو نيالگي رسيږي؟

بناغلی ښوونکی: دې عبارتې پوښتنې زده کوونکو ته په ډیر ساده ډول وښيي او زده کوونکي دې د هغه په حل کې په گروپي ډول سره کار وکړي.

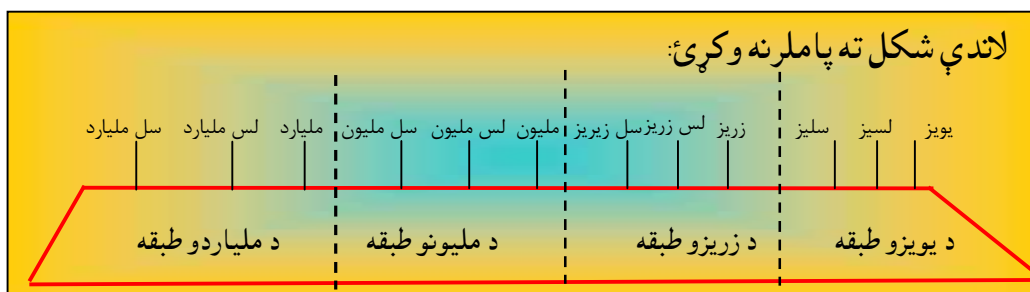

لومړی څپرکی د عددونو طبقه بندي

اووم لوست:

د عددونو لوستل او لیکل تر ملیارد پورې

هدف: زده کوونکي وکړای شي د عددونو مقامي قیمتونه تر ملیارد پورې په ښه توګه ولولي او وليکي.

پوښتنې:

- د ښي خوا څخه کينې خواته لومړي درې ځايونه (خانې) په څه نامه ياديږي؟
- دوهم درې ځايونه په څه نوم ياديږي؟
- هره طبقه څو مرتبې لري او هره مرتبه د څه په نامه ياديږي؟

د یویزو طبقه			د زریزو طبقه			د ملیونو طبقه			د ملیاردو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز	ملیون	لس ملیون	سل ملیون	ملیارد	لس ملیارد	سل ملیارد
لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه	لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه	لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه	لومړۍ مرتبه	دوهمه مرتبه	دریمه مرتبه

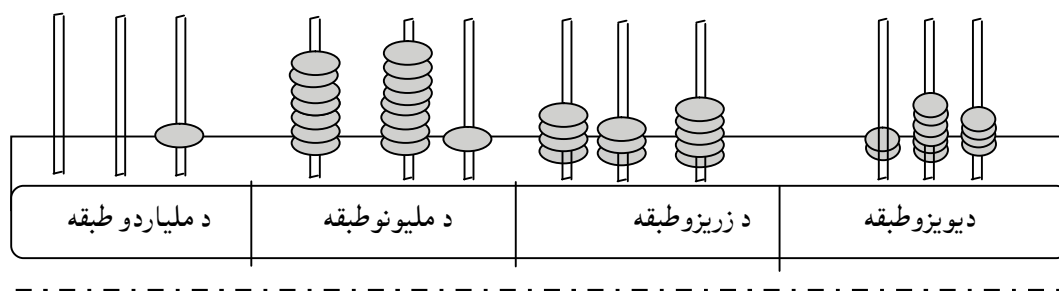
ښوونکي صاحب دې پورتنی جدول د چارت په شکل رسم او د پوښتنې په وخت کې دې وکاروي. زده کوونکي دې د (۸۷۱۴۳۵۲۲۴) عدد په گروپي ډول طبقه بندي کړي.

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې ۷۸۱۴۳۵۲۲۴ عدد په گروپي ډول د طبقه بندۍ په جدول کې په اړوندو مرتبو کې وليکي.

د مليار دو طبقه			د مليونو طبقه			د زريزو طبقه			د يويزو طبقه		
سل مليارد	لس مليارد	مليارد	سل مليون	لس مليون	مليون	سل زريز	لس زريز	زريز	سل يويز	لس يويز	يويز

زده کوونکي دې ووايي چې نوموړی عدد له څو طبقو څخه جوړ شوی دی او رقمونه يې په کومو مرتبو کې واقع دي.

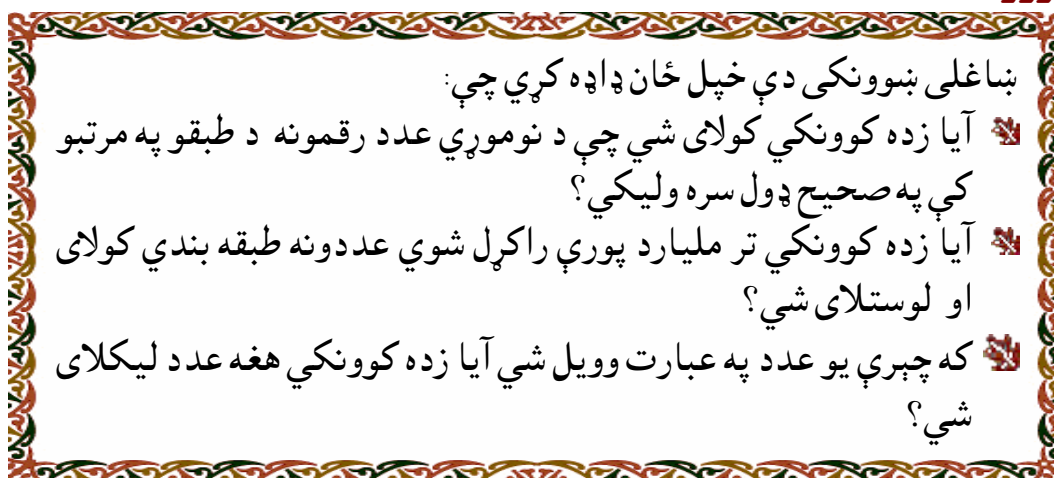
زده کوونکي دې په گروپي کار کې د يو او بل سره له مذاکرې څخه وروسته:

- په پورتنی چوکاټ پورې اړوند عدد وليکي؟
- عدد دې په طبقو کې وليکي؟
- نوموړی عدد دې ولولي؟

بناغلی بنوونکی دې پورتنی جدول د چارت په شکل رسم او د پوښتنې په وخت کې دې استعمال کړي. زده کوونکي دې د (۷۸۱۴۳۵۲۲۴) عدد په گروپي ډول طبقه بندي کړي.

ارزونه:

کورنۍ دنده:

د ۱۹۵۰۲۰۰۷۳ عدد رقمونه په لاندې جدول کې په مرتبو کې ولیکئ؟

د یویزو طبقه			د زریزو طبقه			د ملیونو طبقه			د ملیاردو طبقه		
یویز	لسیز	سلیز	زریز	لس زریز	سل زریز	ملیون	لس ملیون	سل ملیون	ملیارد	لس ملیارد	سل ملیارد

— د ۱۳۴۹۲۷۸ عدد طبقه بندي او وروسته یې ولولئ؟

— د (یو سلو درې ملیونه پنځه سوه څلور ویشتم زره نهه سوه اووه دېرش) عدد ولیکئ؟

تمرین:

۱- لاندې عددونه طبقه بندي کړئ او وروسته یې ولولئ.

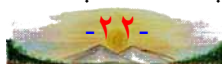
۱۱۱۵۹۰۱۳۰۰	۱۰۰۰۰۰	۴۳۲
۳۲۶۴۵۳۷۴۹	۴۱۳۹۴۵	۵۹۷۰
۱۱۷۹۹۹۴۸۰۵	۲۰۱۵۴۷	۱۰۰۰۰
۲۴۵۵۳۲۲۷۰۰	۱۹۳۴۷۱۵	۴۳۷۰۴
۳۹۰۰۷۰۰۵۰۱	۲۳۴۵۷۸۱	۸۷۰۰۵

۲- لاندې عددونه وليکئ.

- څلور زره یوسلو څلور ویشته.
- اووه او یازره نهه سوه پنځه څلویښت.
- اووه او یازره څلور سوه دوه.
- درې اتیا زره څلویښت.
- دوه سوه درویشته زره نهه سوه.
- یو ملیون درې سوه نوي زره څلور سوه درویشته.
- دولس ملیونه درې سوه څلور اتیا زره دوه سوه پنځه پنځوس.
- یوسلو پنځه څلویښت ملیونه اووه سوه نهه شپيته زره نهه سوه څلور دېرش.
- یو ملیارد دوه سوه څلور دېرش ملیونه پنځه سوه یوویشته زره یو سلو یو دېرش.

بناغلی بنسونکی: زده کوونکو ته وواياست چې پورته پوښتنې حل کړي.

اتم لوست

د عددونو پراخه (توسعوي) بنودل

هدف: زده کوونکي وکړای شي عددونه په پراخه شکل سره وليکي او د هغو مفهوم په صحيح ډول درک کړي.

مثال: د ۳۲۴۵ عدد کولای شو داسې وليکو:
 $3245 = 3000 + 200 + 40 + 5$

پوښتنې:

- د ۷۴۳۶۲ عدد د څو لس زره، څو زرهه، څو سوه، څو لسو او څو یويزو څخه جوړ شوی دی؟
- هغه عدد به کوم وي چې د (اووه زریزو، پنځه زریزو، دوه زریزو، اته سلیزو، نهه لسیزو، او شپږ یويزو) څخه جوړ شوی وي.

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په څلورو گروپونو کې د لاندې عددونو په برخه کې فکر وکړي او هغه دې په پراخه ډول سره وليکي.

$$5374 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$7251 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$42324 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$928435 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

همدارنگه هر گروپ دې لاندې جدول ته توجه و کړي او له خبرو اترو وروسته دې هغه ډک کړي.

					عددونه
				۳۰	۳۵
			۲۰۰		۲۷۳
		۱۰۰۰		۴۰	۱۵۴۲
	۲۰۰۰۰		۲۰۰		۲۳۲۷۲
۱۰۰۰۰۰		۲۰۰۰		۲۰	۱۴۲۳۲۴

ارزونه:

بناغلی بڼوونکی دې ډاډه شي چې:

زده کوونکو د یو عدد رقمونه په پراخه ډول سره درک کړي دي.

زده کوونکي کولای شي هر عدد ته په پراخه ډول سره پراختیا ورکړي.

کورنی دنده:

۱- د ۳۷۴۱ عدد جوړ شوی دی له:

۰۰۰ یویز ، ۰۰۰ سلیز ، ۰۰۰ لسيز او ۰۰۰ یویز

۲- ۵۵۹۲۲ عدد له:

لس زریزو
 زریزو
 سلیزو
 لسیزو او
 یویزو خڅه
 جوړ شوی دی.

بناغلی بڼوونکی: د زده کوونکو کورنی دندې په منظم ډول وگورئ او هغوی د کورنی دندې په سرته رسولو کې تشویق کړئ.

۳- لاندې عددونه په پراخه ډول سره ولیکئ.

$$5479 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$49735 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$218824 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$27383219 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$312191872 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

۴- اړوند عددونه یې ولیکئ؟

۳ زریز ۷ سلیز او ۷ یویز..... کیږي.

۹ لس زریز ۸ زریز ۲ سلیز او ۷ یویز..... کیږي.

۲ لس زریز ۳ زریز ۴ یویز..... کیږي.

تمرین

۱. ۲۵۷۹۴ عدد جوړ شوی دی له:

۰۰۰ یویز ، ۰۰۰ لسیز ، ۰۰۰ سل یز ، ۰۰۰ زریز او ۰۰۰ لس زریز

۲. د لاندې هر یوه عبارت اړوند عدد هغوته مخامخ ولیکئ.

- ۳ زریز ۵ سلیز ۷ لس یز او ۹ یویز.....

- ۸ لس زریز ۲ زریز ۳ سویز ۲ لسیز او ۵ یویز.....

- ۳ ملیون ۴ سل زریز ۷ لس زریز ۵ زریز ۹ سلیز ۲ لسیز او ۳ یویز.....

۳. لاندې عددونه په پراخه ډول سره ولیکئ.

$$4972 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$28541 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$53.492 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

$$2529872 = \dots + \dots + \dots + \dots$$

ښاغلی ښوونکی دې کوشش وکړي چې زده کوونکي د تمرین هره پوښتنه د خبرو اترو او ګروپي کار له لارې حل کړي.

دوهم څپرکی

نهم لوست

څلور ګوني عمليې تر ميليارد پورې د عددونو جمع کول

هدف: زده کوونکي وکولای شي د جمعې عمليه تر ميليارد پورې په صحيح ډول ترسره کړي.

د جمعې لومړی جزء \rightarrow ۹۲۷۶۸۴۱۳۰

د جمعې دوهم جزء \rightarrow ۳۹۲۵۰۴۲۵۴

د جمعې حاصل \rightarrow

پوښتنې:

- که چېرې و غواړو چې دوه لوی عددونه یو له بل سره جمع کړو د عددونو د رقمونو مرتبې او طبقې باید څنګه یو دبل لاندې وليکو؟
- عددونه باید څنګه یو دبل لاندې وليکو؟
- که چېرې دا کار ونکړو څه نقص لري؟
- د جمعې عمليه باید له کومې خوا څخه پیل کړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې د ۱۰۲۴۵۹ او ۵۴۰۹۰ عددونه یو دبل لاندې وليکي.

- زده کوونکي دې د پورته دوه عددونو د جمعې حاصل په لاس راوړي.

بناغلی ښوونکی! زده کوونکي دې ستاسو تر نظر لاندې پورته فعالیتونه په ګروپونو کې په مشوره سره حل کړي.

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

زده کوونکي کولای شي د دوه ورکړل شوو عددونو رقمونه په اړوندو مرتبو او طبقو کې یو د بل لاندې په صحیح توګه ولیکي.

زده کوونکي د جمعې عملیه په صحیح ډول سره لومړی د یويز له کومې مرتبې څخه پیل کوي.

کورنۍ دنده:

- ۱- د عددونو هره جوړه لکه (۸۹۵۰۲۷) او (۱۳۲۹۰۰۰) او همدارنګه د (۵۷۳۲۰۰۰۹) او (۲۵۲۹۸۰۰۱) یو د بل لاندې ولیکئ او بیایې جمع کړئ؟
- ۲- په لاندې جدول کې د هر ستون د جمعې حاصل په لاس راوړئ.

۲۱۸۹۳۵۱	۷۳۸۰۵۹۳	۲۳۷۵
۳۱۰۵۷۸	۴۰۷۲	۵۴۰۰۹
۲۹۶۴	۵۱۷۲۶۸	۴۰۷۵۸۶

۳- جمع یې کړئ:

$$\begin{array}{r} 3195068 \\ + 5300542 \\ \hline 17969508 \\ + 91103419 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 451209 \\ + 201730 \\ \hline 580092375 \\ + 617315800 \\ \hline \end{array}$$

بناغلی بنوونکی! زده کوونکي دې لومړی پوښتنې په خپلو کتابچو کې ورسوي او وروسته دې حل کړي.

تمرین

$\begin{array}{r} 63408900 \\ + 34273458 \\ \hline \end{array}$		جمع یې کړئ: $\begin{array}{r} 60054793 \\ + 21547000 \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 890504212 \\ + 256689456 \\ \hline \end{array}$		$\begin{array}{r} 79953000 \\ + 80504785 \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 702376536 \\ + 434592600 \\ \hline \end{array}$		$\begin{array}{r} 36745321 \\ + 84579632 \\ \hline \end{array}$

عبارتي پوښتنې:

۱- په یوه شرکت کې درې تنه سوداگر گډون لري که چېرې د یوه برخه (۲۳۷۹۰۰۰) افغانۍ د بل برخه (۸۱۰۲۵۹۴) افغانۍ او د دریم برخه یې (۳۷۴۲۵۵۰) افغانۍ وي دنوموړي شرکت مجموعي پانگه معلومه کړئ؟

۲- که چېرې په تقریبي ډول د کابل د ښار نفوس (۱۹۷۵۴۳)، د مزارشريف د ښار (۸۲۴۳۷۵) او د کندهار د ښار (۹۲۵۷۸۲) تنه وي د درې وارو ښارونو نفوس به څومره وي؟

ښاغلی ښوونکي دې د تمرین پوښتنې د زده کوونکو سره حل کړي او د ستونزو په موجودیت کې دې ورسره مرسته او لارښوونه وکړي.

لسم لوست

د جمعې د عمليې امتحان

هدف: زده کوونکي د جمعې د عمليې په امتحان باندې پوه شي.

مثال:

$$\begin{array}{r}
 43789 \leftarrow \text{د جمعې لومړۍ جزء} \\
 + 2345 \leftarrow \text{د جمعې دوهم جزء} \\
 \hline
 46134 \leftarrow \text{د جمعې حاصل}
 \end{array}$$

پوښتنې:

- د دې لپاره چې پوه شو پورته مثال صحیح حل شوی دی او که نه څه باید وکړو؟ د یوې حل شوې پوښتنې امتحان څه گټه لري؟
- آیا د جمعې د عمليې د امتحان لپاره بلې کومې عمليې ته اړتیا شته؟

مثال:

$$\begin{array}{r}
 46134 \\
 - 2345 \\
 \hline
 \end{array}$$

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې گروپي کار او د یو بل سره د خبرو اترو په واسطه معلوم کړي او وروسته دې ووايي چې په ورکړل شوي مثال کې: د (۴۶۱۳۴) عدد د جمعې د عمليې کومه برخه ده؟
- عدد د جمعې د عمليې کومه برخه ده؟
- زده کوونکي دې د امتحان عمليې لپاره تفریق سر ته ورسوي او بیا دې ووايي چې کوم عدد په لاس راغلی دی؟
- زده کوونکي دې ووايي چې د پورتنیو فعالیتونو له سر ته رسولو څخه وروسته کومې نتیجې ته رسیدلي دي؟

ښاغلي ښوونکي: دې زده کوونکي د جمعې د عمليې د امتحان په مفهوم باندې چې د تفریق د عمليې په واسطه کيږي، پوه کړي. او د امتحان د عمليې ارزښت دې هغوي ته ووايي.

ارزونه:

آيا زده كوونكو د جمعې د عمليې د امتحان مفهوم په صحيح ډول سره درك كړى دى؟

آيا زده كوونكي په آسانى سره كولامى شي چې د جمعې يوه پوښتنه وروسته د حل څخه امتحان كړي؟

آيا زده كوونكي د جمعې د عمليې د امتحان په اهميت باندې پوه شوي دي؟

كورنۍ دنده:

زده كوونكي دې لومړى پوښتنې حل او وروسته دې هره پوښتنه امتحان كړي.

$$\begin{array}{r} 5900410 \\ + 632576 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4530224 \\ + 14789 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 816542010 \\ + 521913525 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 507708940 \\ + 628923581 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 305041 \\ + 3700 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7965000 \\ + 2300765 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9901487 \\ + 3654 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3004576 \\ + 2129000 \\ \hline \end{array}$$

بناغلى ښوونكى دې په منظم ډول د زده كوونكو كورنۍ دنده وگوري او د هغې په پرله پسې كړنه كې دې زده كوونكي تشويق كړي.

یوولسم لوست

د عددونو تفریق تر ملیارد پورې

هدف: زده کوونکي و کولای شي د تفریق عملیه تر ملیارد پورې په صحیح توگه سر ته ورسوي.

پوښتنې:

- که چېرې وغواړو دوه لوی عددونه یو دبل څخه تفریق کړو د هرې مرتبي رقمونه او د هرې طبقې عددونه باید څنگه یو دبل لاندې ولیکو؟
- که چېرې دا کار ونشي نقص یې څه دی؟
- د تفریق عملیه له کومې خوا څخه پیل کوو؟
- که چېرې د تفریق د عملیې د سرته رسولو په وخت کې د مفروق یو رقم د مفروق منه د اړوندې مرتبې له رقم څخه لوی وي څه باید وکړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

۱- له ۶۹۷۰۵۲۳۰ عدد څخه د ۲۸۹۳۵۶۷۴ عدد په عمودي ډول سره تفریق کړئ؟

$$\begin{array}{r}
 \text{مفروق منه} \quad 352721304 \\
 \text{مفروق} \quad - 213242097 \\
 \hline
 \text{د تفریق حاصل}
 \end{array}$$

-۲

بناغلی بنوونکی! زده کوونکي دې پورته فعالیت په ټولگي کې په گروپي ډول تر سره کړي.

۳- د هر ستون د عددونو د تفریق حاصل پیدا کړئ؟

۹۸۸۰۰۲۴۹۷	۳۴۶۵۸۰۰۰۴	۷۱۵۳۶۳۵۱۲	مفروق منه
- ۵۳۱۴۲۹۰۵	- ۱۴۰۳۰۱۲	- ۱۷۹۳۰۰	مفروق
			د تفریق حاصل

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

زده کوونکي کولای شي چې د دوو ورکړ شوو عددونو رقمونه، مرتبې او طبقې په صحیح ډول یو د بل لاندې ولیکي؟

ایا زده کوونکي د تفریق د عملیې په وخت کې د پور (قرض) اخیستلو د اړتیا په صورت کې کومې ستونزې نلري؟

ایا زده کوونکو په صحیح ډول سره درک کړي ده چې د تفریق د عملیې په وخت کې د عملیې سر ته رسول لومړی د بنی خوا څخه پیل کیږي؟

کورنۍ دنده:

۱- د (۴۳۲۰۱۲۵) عدد د (۱۲۵۲۹۷۰۴) له عدد څخه تفریق کړئ؟

۲- تفریق یې کړئ؟

$$\begin{array}{r} 607105923 \\ - 14350876 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4813457602 \\ - 2379623584 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 543021669 \\ - 29850341 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2900354175 \\ - 1567219040 \\ \hline \end{array}$$

۳- د لاندې هریو ستون د تفریق حاصل په لاس را وړئ:

۷۵۲۲۰۰۳۱۴	۹۴۳۶۵۲۳۰۸	۲۳۰۶۴۹۳۲۱	مفروق منہ
- ۱۲۸۷۶۵۲۱۹	- ۳۰۷۴۹۸۷۲۳	-۱۹۵۴۳۷۶۸۱	مفروق
			د تفریق حاصل

تمرین

تفریق یې کړئ:

$$\begin{array}{r} ۸۵۹۳۷۸۳۷۰ \\ - ۵۴۳۵۰۰۸۴۲ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۹۶۸۴۰۰۶۳۲ \\ - ۷۲۱۱۹۷۴۴۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۲۶۲۷۵۶۰۱۰۴ \\ - ۱۳۹۴۰۱۲۳۵۸ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۳۵۳۰۰۰۶۷۹۸ \\ - ۱۴۴۹۷۸۸۵۳۶ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۳۹۰۲۵۳۴۱ \\ - ۳۸۵۰۰۴۲۱۳ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۸۴۳۴۵۹۰۶۲ \\ - ۶۰۳۸۳۶۹۰۱ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۵۳۵۷۰۶۸۴۳۲ \\ - ۴۱۴۶۹۳۰۷۸۰ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ۷۶۷۳۵۴۰۹۱۸ \\ - ۶۵۹۸۷۶۶۳۷۵ \\ \hline \end{array}$$

بښاغلی بښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده په غور سره وگوري. د ستونزو په صورت کې دې هغوی ته لارښوونه وکړي.

عبارتي پوښتني

۱- د دوو عددونو د جمعې حاصل (۵۳۱۹۰۰۰۴۳) دی که د نوموړو عددونو

يو عدد يې (۱۴۹۰۲۴۰۰۰) وي بل عدد يې پيدا کړئ؟

۲- يو بزگر د خپلو حاصلاتو د خرڅولو له درکه (۱۳۸۴۵۰۰) افغانۍ په لاس

راوړي دي او د نوموړو پيسو څخه يې يوه عراده تراکتور په (۵۳۸۲۱۴)

افغانيو واخيست، معلوم کړئ چې څومره افغانۍ ورسره پاتې دي؟

۳- دوه تنه سوداگر په يوه شرکت کې چې سرمايه يې (۳۱۹۲۵۰۰۰) افغانۍ ده

شريک دي که چېرې د يوه برخه (۱۲۰۸۳۹۰۰) افغانې وي دبل برخه يې

معلومه کړئ؟

دولسم لوست:

د تفریق د عملیې امتحان

هدف: - زده کوونکي د تفریق عملیې د امتحان په طریقې باندې پوه شي.

مثال:

$$\begin{array}{r} 74325 \leftarrow \text{مفروق منه} \\ - 9248 \leftarrow \text{مفروق} \\ \hline 25077 \leftarrow \text{د تفریق حاصل} \end{array}$$

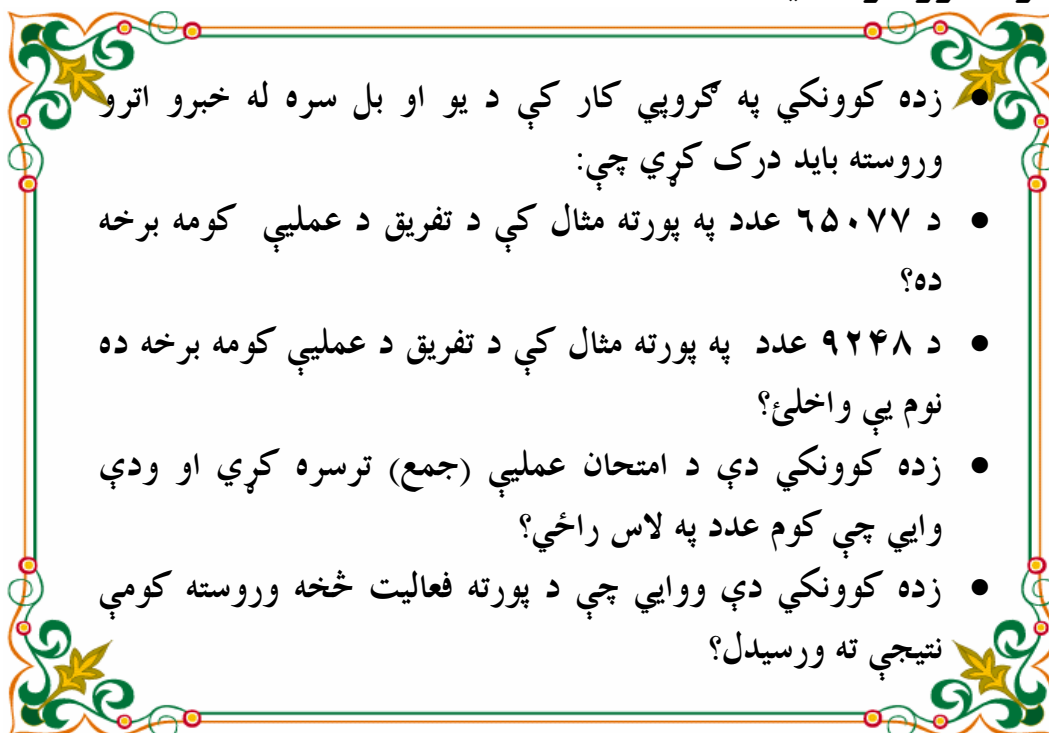
پوښتنې:

- د دې لپاره چې پوه شو پورته مثال په صحیح ډول سره حل شوی دی او که نه باید څه وکړو؟
- د یوې حل شوې پوښتنې امتحان څه گټه لري؟
- د تفریق عملیې د امتحان لپاره د بلې کومې عملیې سر ته رسولو ته اړتیا شته؟

امتحان:

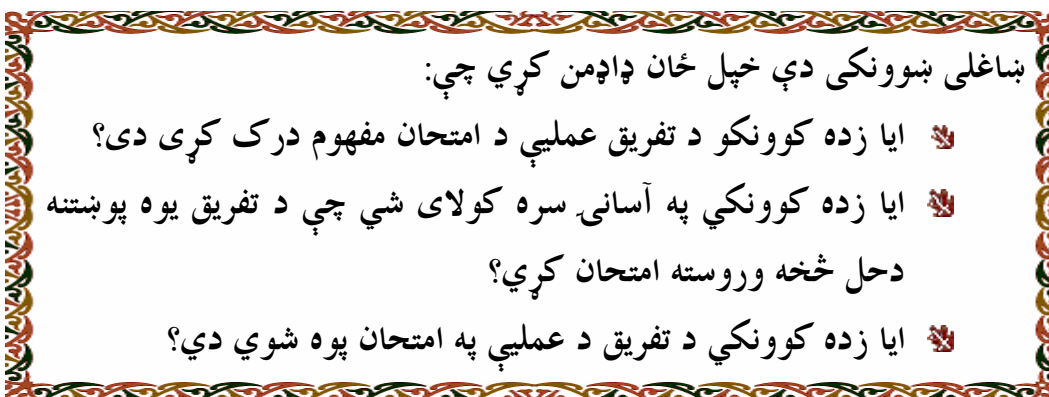
$$\begin{array}{r} 25077 \\ + 9248 \\ \hline \end{array}$$

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي په گروپي کار کې د یو او بل سره له خبرو اترو وروسته باید درک کړي چې:
- د ۶۵۰۷۷ عدد په پورته مثال کې د تفریق د عملیې کومه برخه ده؟
- د ۹۲۴۸ عدد په پورته مثال کې د تفریق د عملیې کومه برخه ده نوم یې واخلي؟
- زده کوونکي دې د امتحان عملیې (جمع) ترسره کړي او وډې وايي چې کوم عدد په لاس راځي؟
- زده کوونکي دې ووايي چې د پورته فعالیت څخه وروسته کومې نتیجې ته ورسیدل؟

ارزونه:

بناغلی بنوونکي دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

- ایا زده کوونکو د تفریق عملیې د امتحان مفهوم درک کړی دی؟
- ایا زده کوونکي په آسانی سره کولای شي چې د تفریق یوه پوښتنه دحل څخه وروسته امتحان کړي؟
- ایا زده کوونکي د تفریق د عملیې په امتحان پوه شوي دي؟

بناغلی بنوونکي دې د پوښتنو په طرح کولو او د زده کوونکو څخه د صحیح ځوابونو په اخیستلو سره د تفریق عملیې د امتحان موضوع زده کوونکو ته ورزده کړي.

کورنی دنده:

زده کوونکی دې لاندې پوښتنې لومړی حل او وروسته دې هره پوښتنه امتحان کړي .

$$\begin{array}{r} 349.52.7 \\ - 8243625 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 83.0.729 \\ - 25439.3 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2597232. \\ - 22.05987 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3.4.19.5. \\ - 29874.2.9 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50.7914 \\ - 22832. \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 73.5.421 \\ - 1385972 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 239.25743 \\ - 82593.0.7 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 943.0.1853 \\ - 87922542. \\ \hline \end{array}$$

بناغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنی دندې وگوري او د هغو په سرته رسولو کې دې ورسره مرسته کړي.

ديار لسم لوست

د دوه رقمي عدد ضرب په دوه رقمي عدد کې

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې یو دوه رقمي عدد په بل دوه رقمي عدد کې په صحیح توګه ضرب کړي.

(ب)	(الف)
$\begin{array}{r} \text{د ضرب لومړی جزء} \\ 94 \\ \times \text{د ضرب دوهم جزء} \\ 78 \\ \hline 752 \\ + 6580 \\ \hline 7332 \\ \text{د ضرب حاصل} \end{array}$	$\begin{array}{r} \text{د ضرب لومړی جزء} \\ 67 \\ \times \text{د ضرب دوهم جزء} \\ 32 \\ \hline 134 \\ + 2010 \\ \hline 2144 \\ \text{د ضرب حاصل} \end{array}$

پوښتنې:

- د ضرب عملیه بله کومه عملیه آسانه کوي؟
- که چېرې وغواړو دوه، دوه رقمي عددونه په عمودي توګه ضرب کړو د ضرب عملیه څنګه پیل کوو؟
- که وغواړو د ضرب د دوهم جزء د لسيز رقم د ضرب د لومړي جزء په یويز کې ضرب کړو د ضرب حاصل په کوم ځای کې لیکو؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې ګروپي کار وکړي له یو بل سره د بحث څخه وروسته دې مناسب عددونه د چوکاټ د تشو ځایونو لپاره پیدا او ولیکي؟

- یو یو تن دې د خپل ګروپ په استازیتوب تورې درې ته ولاړشي او د خپل ګروپ دکار او فعالیت په برخه کې دې نورو ته معلومات ورکړي.

په تشو ځايونو کې مناسب عددونه وليکئ:

$$\begin{array}{r}
 23 \\
 \times 12 \\
 \hline
 46 \quad \leftarrow \dots \times 23 \\
 + 230 \quad \leftarrow \dots \times 23 \\
 \hline
 276
 \end{array}$$

هر گروپ دې په لاندې پوښتنه کې فکر او بحث وکړي او د ضرب حاصل دې پيدا کړي؟

پوښتنه:

$$\begin{array}{r}
 34 \\
 \times 21 \\
 \hline
 \cdot\cdot \\
 \cdot\cdot \\
 \hline
 \cdot\cdot\cdot \leftarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

د ضرب لومړۍ جزء
د ضرب دوهم جزء

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې اطمینان پیدا کړي چې:

- ایا زده کوونکي د دوو دوه رقمي عددونو په ضرب کولو پوه شوي دي؟
- ایا زده کوونکي د ضرب عمليې په جریان کې حاصل شوي عددونه په خپلو مرتبو کې په صحیح توګه لیکلای شي؟

بناغلی بنوونکی! کله چې زده کوونکي خپل فعالیتونه په گروپ کې ترسره کوي، د هر گروپ د کار څخه څارنه (مراقبت) وکړئ او که ستونزې ولري لارښوونه ورته وکړئ.

کورنی دنده:

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

$$\begin{array}{r} 44 \\ \times 11 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 97 \\ \times 45 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50 \\ \times 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ \times 30 \\ \hline \end{array}$$

تمرین

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

$$\begin{array}{r} 72 \\ \times 34 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 28 \\ \times 55 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 98 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 89 \\ \times 74 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 28 \\ \times 42 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 92 \\ \times 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 85 \\ \times 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 77 \\ \times 29 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 59 \\ \times 33 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 83 \\ \times 57 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 79 \\ \times 23 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 23 \\ \times 44 \\ \hline \end{array}$$

بناغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري که ستونزي ولري لارښوونه دې ورته وکړي.

ځوارلسم لوست

په درې رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي په آسانی سره دوه رقمي عددونه په درې رقمي عددونو کې په صحیح ډول ضرب کړي.

مثال:

	۱۶۳	←	د ضرب لومړۍ جزء
×	۴۲	←	د ضرب دوهمه جزء
	۳۲۶	←	۲ × ۱۶۳
	+۶۵۲۰	←	۴۰ × ۱۶۳
	۶۸۴۶	←	د ضرب حاصل

پوښتنې:

- که چېرې وغواړو دوه رقمي عدد په درې رقمي عدد کې ضرب کړو لومړی باید د ضرب د دوهمه جزء کوم عدد د ضرب د لومړي جزء په ټولو رقمونو کې ضرب کړو؟
- که د ضرب د دوهمه جزء د لسیز رقم د ضرب د لومړي جزء د یويز په رقم کې ضرب کړو د ضرب حاصل باید تر کومې مرتبې لاندې ولیکو؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د گروپي کار په وخت کې په نقطه نقطه تشو ځایونو کې مناسب عدد ولیکي.

بناغلی بنوونکی دې د لومړي چوکاټ مثال په یو لوی چارت کې ولیکي او بیا دې د ټولگي مخ ته ځوړند کړي له زده کوونکو څخه دې پوښتنې وکړي او صحیح ځوابونه دې ترلاسه کړي.

په تشو ځايونو کې مناسب عددونه وليکئ.

$$\begin{array}{r}
 134 \\
 \times 25 \\
 \hline
 670 \leftarrow \dots \times 134 \\
 +268 \leftarrow \dots \times 134 \\
 \hline
 3350
 \end{array}$$

د ګروپ هر غړی دې د لاندې پوښتنې د حل لپاره یو دبل سره خبرې اترې و کړي او حاصل دې په لاس راوړي.

پوښتنه:

$$\begin{array}{r}
 312 \leftarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times 31 \leftarrow \text{د ضرب دوهم جزء} \\
 \hline
 \dots \\
 \dots \\
 \hline
 \dots \leftarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

ارزونه:

بناغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

زده کوونکي د دوه رقمي عدد ضرب په درې رقمي عدد کې د ضرب حاصل په صحیح ډول په لاس راوړلای شي.

آیا زده کوونکي د داسې ضرب د عملیې په سرته رسولو کې ستونزې نه لري؟

کورنی دنده:

د لاندې پوښتنو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

$$\begin{array}{r} 406 \\ \times 31 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 662 \\ \times 78 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 945 \\ \times 57 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 876 \\ \times 95 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 340 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 543 \\ \times 67 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 379 \\ \times 40 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 406 \\ \times 24 \\ \hline \end{array}$$

بناغلی ښوونکی! ارزونه ډیر ارزښت لري په ارزونه کې مختلفې طریقې وجود لري. د طریقې ټاکل ستاسو په خوښه

دي.

تمرین

د لاندې عددونو د ضرب حاصل په لاس راوړئ؟

$$\begin{array}{r} 742 \\ \times 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 678 \\ \times 59 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 546 \\ \times 42 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 589 \\ \times 63 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 968 \\ \times 59 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 833 \\ \times 46 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 900 \\ \times 32 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 710 \\ \times 22 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 304 \\ \times 69 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 555 \\ \times 12 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 112 \\ \times 74 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 452 \\ \times 20 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 894 \\ \times 78 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 707 \\ \times 26 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 780 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

ښاغلی ښوونکی! د زده کوونکو پوښتنې حل او لارښوونه ورته وکړئ.

پنځلسم لوست

په څلور رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې دوه رقمي عددونه په څلور رقمي عددونو کې په صحیح ډول ضرب کړي.

مثال :

$$\begin{array}{r}
 2341 \leftarrow \text{د ضرب لومړی جزء} \\
 \times \quad 32 \leftarrow \text{د ضرب دویم جزء} \\
 \hline
 4682 \leftarrow 2 \times 2341 \\
 + 70230 \leftarrow 30 \times 2341 \\
 \hline
 74912 \leftarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

پوښتنې:

۱. که چېرې د ضرب د دوهم جزء د یويزو رقم ۴ وي او مونږ هغه د ضرب په لومړي جزء کې ضرب کړو کولای شئ ووايئ چې په حقیقت د ضرب دوهم جزء په څو کې ضرب شوی دی؟

۲. که د ضرب د دوهم جزء د لسيزو رقم ۷ وي او مونږ هغه د ضرب په لومړي جزء کې ضرب کړو په دې صورت کې ویلای شئ چې په حقیقت کې د ضرب لومړی جزء په څو کې ضرب شوی دی؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په گروپي کار کې د لاندې چوکاټ په نقطه نقطه ځایونو کې مناسب عددونه ولیکي؟

- د هر گروپ غړي دې یو دبل سره تر خبرو اترو وروسته لاندې پوښتنه حل کړي.

مناسب عددونه په تشو ځايونو کې وليکئ؟

$$\begin{array}{r}
 1254 \\
 \times \quad 43 \\
 \hline
 3762 \\
 +50160 \\
 \hline
 53922
 \end{array}$$

$\dots \times 1254$
 $\dots \times 1254$

پوښتنه :

$$\begin{array}{r}
 5064 \leftarrow \text{د ضرب لومړۍ جزء} \\
 \times \quad 72 \leftarrow \text{د ضرب دوهم جزء} \\
 \hline
 \dots \\
 \dots \\
 \hline
 \dots \leftarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

ارزونه:

بناغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:
 ایا د هر گروپ غړي زده کوونکي په آسانی سره کولی شي یو دبل سره له
 خبرو اترو وروسته لاندې پوښتنه حل کړي؟
 ایا زده کوونکي کولای شي چې دوه رقمي عدد په څلور رقمي عدد کې
 ضرب کړي؟
 ایا زده کوونکي د دې ډول پوښتنو په حل کې ستونزې نلري؟

بناغلی ښوونکی: کله چې د زده کوونکو څخه پوښتنې کوي په ډیر ساده ډول د هغوی څخه پوښتنې وکړي ترڅو
 زده کوونکي په آسانی سره وکولای شي پوه شي چې تاسو څه شی غواړئ.

کورنی دنده:

لاندي پوښتنې حل کړئ؟

$$\begin{array}{r} 924 \\ \times 80 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 7304 \\ \times 93 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 1749 \\ \times 50 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 6003 \\ \times 45 \\ \hline \end{array}$$

تمرین

لاندي پوښتنې حل کړئ؟

$$\begin{array}{r} 4038 \\ \times 61 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 2861 \\ \times 29 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 1295 \\ \times 12 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 1000 \\ \times 99 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 7005 \\ \times 43 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 8400 \\ \times 78 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 7326 \\ \times 10 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 5130 \\ \times 84 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 3604 \\ \times 43 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 8354 \\ \times 49 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 2198 \\ \times 65 \\ \hline \end{array}$$
$$\begin{array}{r} 3098 \\ \times 50 \\ \hline \end{array}$$

بناغلی ښوونکی دې زده کوونکي په گروپونو تقسیم او د هر گروپ لپاره دې له دریم تمرین څخه پوښتنې ورکړي ترڅو له خبرو اترو وروسته پوښتنې حل کړي.

شپاړسم لوست

په څو رقمي عدد کې د دوه رقمي عدد ضرب

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې دوه رقمي عدد په څو رقمي عدد کې په آسانی سره ضرب کړي.

مثال:

$$\begin{array}{r}
 13852 \leftarrow \text{د ضرب لومړۍ جزء} \\
 \times 46 \leftarrow \text{د ضرب دوهم جزء} \\
 \hline
 83112 \leftarrow 6 \times 13852 \\
 + 554080 \leftarrow 40 \times 13852 \\
 \hline
 637192 \leftarrow \text{د ضرب حاصل}
 \end{array}$$

پوښتنې:

- پورته مثال ته پاملرنه وکړئ چې د ضرب دوهم جزء څو رقمي دی؟
- په دې مثال کې د ضرب دوهم جزء څو رقمي دی؟
- که چېرې وغواړو دغه عددونه ضرب کړو په لومړي وار کې څنګه عمل وکړو او په دویم وار کې باید څه وکړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي په گروپونو کې باید یو د بل سره تر خبرو اترو وروسته په لاندې چوکاټ کې د نقطې، نقطې په ځای مناسب عددونه ولیکي؟
- زده کوونکي دې په هر گروپ کې یو د بل سره مشوره وکړي او هر گروپ دې لاندې پوښتنه حل کړي؟

مناسب عدد په تشو ځايونو کې وليکئ.

$$\begin{array}{r}
 23154 \\
 \times 32 \\
 \hline
 46308 \\
 +69462 \\
 \hline
 740928
 \end{array}$$

$23154 \times \dots$
 $23154 \times \dots$

پوښتنې:

$$\begin{array}{r}
 68594 \\
 \times 37 \\
 \hline
 \dots\dots\dots \\
 \dots\dots\dots \\
 \hline
 \dots\dots\dots
 \end{array}$$

د ضرب لومړۍ جزء
 د ضرب دوهم جزء
 د ضرب حاصل

ارزونه:

بنوونکي دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

ایا زده کوونکي کولای شي چې یو دوه رقمي عدد د څلور رقمي څخه په لوی (خو رقمي) عدد کې په آسانی سره ضرب کړي؟

ایا زده کوونکي د دې ډول پوښتنو په حل کې اشتباه نه کوي؟

بناغلی بنوونکي: د ارزونې مختلف ډولونه موجود دي کومه طریقه یا ډول چې تاسو ته آسانه ده او زده کوونکي ښه ورباندې پوهیږي د زده کوونکو په ارزونه کې ورڅخه کار واخلي.

کورنی دنده:

لاندي پوښتنې حل کړئ؟

6594373	4329871	520576	85432
$\times \quad 93$	$\times \quad 52$	$\times \quad 43$	$\times \quad 89$

تمرین

ضرب يې کړئ؟

40095	23054	12483
$\times \quad 11$	$\times \quad 42$	$\times \quad 31$
70409	73540	84613
$\times \quad 28$	$\times \quad 33$	$\times \quad 27$
20009	43417	87200
$\times \quad 85$	$\times \quad 40$	$\times \quad 13$
2587936	1632194	3572140
$\times \quad 46$	$\times \quad 65$	$\times \quad 32$

بناغلی بنوونکی: ارزونه مختلف ډولونه لري تاسې کولای شئ هره طریقه چې ستاسو لپاره ښه وي او ښه نتیجه ورڅخه اخستلای شئ د زده کوونکو په ارزونه کې د هغی څخه استفاده وکړئ.

اوو لسم لوست

په دوه رقمي عدد باندې د دوه رقمي عدد تقسيم

هدف: زده کوونکي د دوه رقمي عدد تقسيم په بل دوه رقمي عدد، په طریقه باندې پوه شي.

مثال : مقسوم عليه	۸۹	←	۱۱
مقسوم	-۸۸	←	۸
پاتي(باقیمانده)	۱	←	

پوښتنې:

- که چېرې د دوه رقمي عددونو تقسيم په دوه رقمي عدد باندې پوښتنه راکړل شي ترڅو مونږ هغه حل کړو. د تقسيم د عمليې د اجرا څخه مخکې د مقسوم او مقسوم عليه په برخه کې باید څه فکر وکړو؟
- که چېرې له فکر کولو څخه وروسته د مثال په ډول په هغه تقسيم کې چې مقسوم عليه (۵) واري يا په تقريبي ډول او يا په پوره ډول په مقسوم کې شامل وي دغه عدد د تقسيم د علامې په کومه برخه کې باید وليکو؟
- له فکر کولو وروسته کله چې خارج قسمت مویدا کړ د تقسيم پاتي عمليه باید څرنگه مخ ته یوسو.

د زده کوونکو فعالیت:

- ټول گروپونه دې په جلا ډول سره د لاندې چوکاټ په داخل کې د پوښتنې په برخه کې فکر وکړي او تر خبرو اترو وروسته دې هغه حل کړي.
- د هر گروپ استازی دې په خپل وار سره توري درې ته لار شي او نوموړې پوښتنه دې د دوهم ځل لپاره حل کړي.

بناغلی ښوونکی! کله چې زده کوونکي په گروپونو باندې ویشل شي په چوکاټ کې پوښتنه باید ټولو گروپونو ته ورکړې شي چې هغوي د یو بل په مشورې سره حل کړي. تاسو د ټولو گروپونو څخه څارنه وکړئ او مرسته ورسره وکړئ.

مثال: مقسوم عليه ← ۲۵

مقسوم → ۸۰

خارج قسمت ← ...

پاتي → ...

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډه کړي چې:

زده کوونکي د دوه رقمي عددونو تقسیم په دوه رقمي عدد باندې په صحیح ډول پوه شوي دي.

زده کوونکي د تقسیم د علميې د سرته رسولو په وخت کې د دې رقم پوښتنو په حل کې ستونزي نلري.

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ:

۴۵	۲۲		۳۱	۱۰
...
۹۴	۴۵		۷۴	۳۵
...
۸۶	۴۰		۶۷	۲۱
...

بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري که مشکل ولري په حل کې دې ورته لارښوونه وکړي.

تمرین

تقسیم یې کړئ؟

۲۲	۱۰		۳۴	۱۱		۴۴	۲۱
۵۳	۱۳		۶۰	۱۵		۶۹	۳۰
۷۴	۲۴		۷۷	۳۵		۸۰	۲۰
۸۷	۴۱		۹۳	۳۱		۹۹	۴۵

لاندې پوښتنې حل کړئ.

۱- یو سړی ۳۲ دانې چاکلیټ لري که چېرې هغه د خپلې کورنۍ د ۱۰ تنو غړو په منځ کې په برابر (مساوي) ډول تقسیم کړي معلوم یې کړئ چې د کورنۍ هر غړي ته خودانې چاکلیټ رسیږي او خودانې ورسره پاتې کیږي؟

۲- ښوونکی (۸۴) پانې سپین کاغذ خپلو زده کوونکو ته چې ۲۸ تنه دي په برابر ډول ویشي معلوم یې کړئ چې هر تن ته څو پانې رسیږي؟

ښاغلی ښوونکی دې د پوښتنو په حل کې له زده کوونکو سره مرسته وکړي.

اتلم لوست

په دوه رقمي عدد باندې د درې رقمي عدد تقسیم

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې درې رقمي عدد په دوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي.

مقسوم	$\begin{array}{r} 447 \\ - 42 \\ \hline 027 \\ - 21 \\ \hline 06 \end{array}$	مقسوم علیه
	$\begin{array}{r} 21 \\ \hline 21 \\ \hline \end{array}$	خارج قسمت
پاتي	06	

پوښتنې:

- د درې رقمي عددونو تقسیم په دوه رقمي عدد باندې لومړی باید له کومې خوا او د مقسوم څو رقمه له مقسوم علیه سره پرتله (مقایسه) کړو؟
- که چېرې د پرتله کولو په نتیجه کې بیا هم ولیدل شي چې مقسوم علیه لوی دی څه باید وکړو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې گروپي کار وکړي او هر گروپ دې د چوکاټ په دننه پوښتنه کې فکر وکړي د یو بل سره تر خبرو اترو (مناقشي) څخه وروسته دې هغه حل کړي.

بناغلی ښوونکی دې د گروپي کار د جریان مراقبت وکړي او که ستونزې وي لارښوونه او مرسته دې وکړي.

مقسوم → ۳۶۵ .. <hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> <hr style="width: 50%; margin: 0 auto;"/> پاتې → ...	<div style="display: inline-block; border-left: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">۳۰</div> ← <div style="display: inline-block; border-left: 1px solid black; border-bottom: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">..</div> ←	پوښتنه : مقسوم عليه خارج قسمت
---	--	----------------------------------

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي:
 آیا زده کوونکي د مقسوم او مقسوم عليه د رقمونو پرتله کې مشکل نلري؟
 آیا زده کوونکي خارج قسمت د مقسوم عليه له هر رقم سره په صحیح توګه ضرب کولای شي.

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ.

$\begin{array}{r} ۴۹۱ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۸۵ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۵۶۳ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۹۷ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۷۳۵ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۳۵ \\ \hline \end{array}$
--	---	--	---	--	---

تمرین

$\begin{array}{r} ۸۲۴ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۴۰ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۶۲۴ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۱۷ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۴۸۲ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۳۰ \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} ۷۴۱ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۲۱ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۸۹۴ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۴۱ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۹۸۲ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ۵۳ \\ \hline \end{array}$

عبارتي پوښتنې :

۱- د يو ښوونځي د لومړي ټولگي د نويو زده کوونکو ننوت شمېر (۵۴۰) تنه دی که د ښوونځي اداره هغه په مساوي توگه په داسې ډول وويشي چې د هر ټولگي د ننوت شمېر (۴۵) تنه شي معلوم يې کړئ چې څو لومړي ټولگي جوړيږي؟

۲- په يوه فابريکه کې ۱۲ پايې ماشينونه دي چې په هره دقيقه کې (۸۲) متره ټوکر توليد وي، معلوم کړئ چې يوه پايه ماشين په يوه دقيقه کې څو متره ټوکر توليدوي؟

ښاغلی ښوونکی! د پوښتنو عبارت په ساده او آسانه توگه زده کوونکو ته ووايست چې په ښه ډول سره د پوښتنو په مفهوم پوه شي او حل يې کړي.

نولسم لوست

په دوه رقمي عدد باندې د څلور رقمي عدد تقسیم

هدف: زده کوونکي وکړای شي چې څلور رقمي عدد په دوه رقمي عدد باندې په صحیح ډول تقسیم کړي.

	$\begin{array}{r} 3214 \\ - 25 \\ \hline 71 \\ - 50 \\ \hline 214 \\ - 200 \\ \hline 14 \end{array}$	$\begin{array}{r} 25 \\ \hline 128 \end{array}$	
مقسوم		مقسوم عليه	
		خارج قسمت	
	پاتي		

پوښتنې:

- په عملیه کې لومړی د مقسوم ارقام د مقسوم علیه له ارقامو سره له کوم لوري او څه ډول پرتله کوو؟
- دا کار د تقسیم د عملیې په سرته رسولو کې په کومه اندازه ارزښت لري؟

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې گروپي کار وکړي او هر گروپ دې په چوکاټ کې دننه پوښتنې په برخه کې فکر وکړي او له خبرو اترو وروسته دې هغه حل کړي.

پوښتنه : مقسوم عليه ← ۳۵

مقسوم → ۷۴۲۳

خارج قسمت ← ***

پاتې → ****

ارزونه:

ښاغلی ښوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

آیا زده کوونکي په آسانی سره کولای شي چې یو څلور رقمي عدد په دوه رقمي عدد باندې تقسیم کړي؟

زده کوونکي د پوښتنو د حل کولو په وخت کې غلطې نکوي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل کړئ؟

$$\begin{array}{r} 9498 \\ \hline 45 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7294 \\ \hline 31 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7324 \\ \hline 71 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 5423 \\ \hline 50 \end{array}$$

تمرین

۱۳۱۱	۲۳	۱۶۷۴	۵۴	۳۲۶۳	۸۷
۱۵۶۰	۷۸	۴۷۶۵	۵۸	۶۵۸۷	۷۹

لاندي پوڻڻي حل ڪري؟

۱- يوه ڙندهه په هرو ۱۲ دقيقو ڪي يو من غنم اوڙه ڪوي معلوم ڪري

چي په ۲۵۳۲ دقيقو ڪي به خو منه غنم اوڙه ڪري؟

۲- يو بزگر په (۸۸) دقيقو ڪي يو جريب ځمڪه يوڙي ڪوي معلوم ڪري

چي په (۱۹۰۰) دقيقو ڪي به خو جريبه ځمڪه يوڙي ڪري؟

شلم لوست

د ضرب د عمليې امتحان

هدف: زده کوونکي د ضرب د علميې د امتحان له طریقي سره پیژندگلوي پیدا کړي.

$\begin{array}{r} 365 \\ \times 21 \\ \hline 365 \\ + 730 \\ \hline 7665 \end{array}$	<p>مثال :</p> <p>د ضرب لومړی جز ← ۳۶۵</p> <p>د ضرب دوهم جز ← ۲۱ ×</p> <p>د ضرب حاصل ← ۷۶۶۵</p>
---	--

پوښتنې:

- د ضرب د یوې حل شوې پوښتنې د امتحان لپاره کومې عمليې ته اړتیا شته؟
- د دې عمليې اجرا کول څنګه وټاکو؟
- د عمليې د اجرا څخه وروسته به څنګه پوه شو چې پوښتنه صحیح ده؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په ګروپي کار کې د امتحان عمليه يعني (تقسيم) اجرا کړي.
- په ګروپي کار کې دې زده کوونکي تشخيص کړي چې په ذکر شوي مثالو کې د ضرب په عمليه کې د ۷۶۶۵ عدد کوم جزء دی، نوم يې واخلي.
- په ضمن کې دا روښانه کړئ چې د (۲۱) عدد د ضرب په دې پوښتنه کې کوم جزء دی؟
- زده کوونکي دې د تقسيم عمليه اجرا کړي؟

بناغلی بنوونکی دې په ګروپونو کې د زده کوونکو فعالیت وڅاري او لارښوونه دې ورته وکړي.

امتحان:

۷۶۶۵	۲۱	
...	...	
...		
...		
...		
.....		

د ضرب دویم جز = د ضرب لومړي جز ÷ د ضرب حاصل

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:
 زده کوونکي د ضرب د عمليې په امتحان باندې په بشپړه توګه پوه شوي دي.
 آیا د ضرب د پوښتنې د آزمویلو د عمليې په وخت کې کوم مشکل نلري؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لومړی لاندې پوښتنې حل او بیا دې امتحان کړي.

۷۶	۴۸	۹۷
× ۴۵	× ۱۳	× ۲۱

تمرین

لاندې هره یوه پوښتنه حل او بیا یې امتحان کړئ.

۷۵۸	۵۱۸	۳۹۵
× ۶۲	× ۹۶	× ۶۴
۸۰۷	۹۰۰	۶۰۲
× ۹۰	× ۵۷	× ۷۱

یوویشتم لوست

د تقسیم د عملیې امتحان

هدف: زده کوونکی د تقسیم د عملیې په امتحان پوه او زده یې کړي.

مقسوم → ۷۵۲	۴۷ ←	مثال : مقسوم علیه
- ۴۷	۱۶ ←	خارج قسمت
۲۸۲		
- ۲۸۲		
۰۰۰		

پوښتنې:

- د تقسیم د پوښتنې د امتحان لپاره کومې عملیې ته اړتیا لرو؟
- د دې عملیې اجزاوې به کومې وي؟
- د عملیې د اجرا څخه وروسته د پوښتنې د صحیح والي په برخه کې څنګه نتیجه اخیستلی شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر ګروپ دې د امتحان عملیه (ضرب) سر ته ورسوي او بیا دې نتیجه بیان کړي.

ښاغلی ښوونکې دې زده کوونکي د تقسیم د عملیې په برخه کې له دوه ډوله پوښتنو سره مخامخ کړي یو هغه پوښتنې چې پوره یا بشپړې ویشل کېږي او بل یې هغه پوښتنې دي چې له ویشلو وروسته پاتې لري. په دې برخه کې دې زده کوونکو ته معلومات ورکړي.

$$\begin{array}{r} 47 \\ \times 16 \\ \hline \dots \\ \dots \\ \hline \dots \end{array}$$

← امتحان: مقسوم عليه
 ← خارج قسمت
 ← مقسوم

مقسوم = خارج قسمت × مقسوم عليه

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

زده کوونکو د تقسیم د عملیې امتحان په بڼه او صحیح توګه زده کړی دی او که نه؟

هغوی د امتحان له عملیې څخه بڼه نتیجه اخستلی شي؟

کورنۍ دنده:

لاندې پوښتنې حل او بیا یې امتحان کړئ؟

$$\begin{array}{r} 682 \\ | \\ \hline 31 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 300 \\ | \\ \hline 25 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 180 \\ | \\ \hline 15 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 450 \\ | \\ \hline 30 \end{array}$$

بناغلي بنوونکی دې زده کوونکي پوه کړي، هغه تقسیم چې پاتې ولري د امتحان په وخت کې پاتې د مقسوم عليه او خارج قسمت د ضرب د حاصل سره جمع کړي.

د تقسیم د عملیې امتحان چې پاتې ولري

$\begin{array}{r} 902 \\ - 72 \\ \hline 182 \\ - 180 \\ \hline 2 \end{array}$		$\begin{array}{r} 36 \\ \hline 25 \end{array}$
مقسوم \rightarrow		امتحان: مقسوم عليه \leftarrow
		خارج قسمت \leftarrow
پاتې \rightarrow		

مقسوم = پاتې + خارج قسمت \times مقسوم عليه

پوښتنې:

- د تقسیم هغه پوښتنه چې پاتې ولري د امتحان لپاره څه شی د څه شی سره ضرب کړو.
- په پاتې باندې څه وکړو؟

۳۶	: امتحان:
× ۲۵	

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې د گروپي کار پواسطه د ضرب هغه پوښتنه چې په پورته چوکاټ کې ده، حل کړي.
- وروسته دې زده کوونکي د یو بل په مشوره نتیجه بیان کړي.
- زده کوونکي دې د تقسیم پاتې د پورتنی ضرب له حاصل سره جمع او د امتحان عملیه دې بشپړه کړي؟

بناغلی ښوونکی دې زده کوونکي په دې پوه کړي چې هغه د تقسیم سوال یا عملیه چې پاتې ولري په هغه کې پاتې د مقسوم عليه او خارج قسمت د حاصل ضرب سره جمع کيږي.

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې! خان ډاډه کړې چې:
آیا زده کوونکي د تقسیم پوښتنه چې پاتې ونلري امتحان کولای شي؟
زده کوونکي د تقسیم پوښتنه چې پاتې ولري امتحان کولای شي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې لومړۍ لاندې پوښتنې حل او بیا دې امتحان کړي.

$\begin{array}{r} 786 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 35 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 672 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 54 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 563 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 51 \\ \hline \end{array}$
$\begin{array}{r} 978 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 41 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 854 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 21 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 699 \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 33 \\ \hline \end{array}$

بناغلي بنوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري که چیرې ستونزي ولري لارښوونه دې ورته وکړي.

دریم خپرکی

هندسه

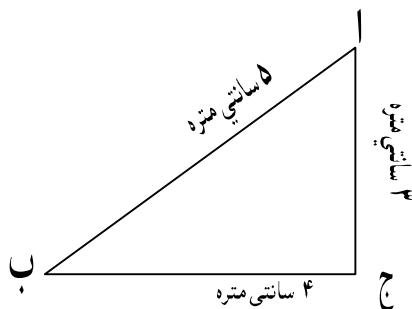
دوه ویستم لوست

د مثلث د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي وکړای شي د هندسي شکلونو محیط پیدا کړي.

د مثلث، مربع، مستطیل او مضلع د محیط د اندازه کولو لپاره ددې هندسي شکلونو ضلعي سره جمع کوو د هغو د محیط اندازه لاسته راځي.

مثلث: مخامخ شکل یو مثلث دی

پوښتنې:

- د (ا ب ج) شکل کوم هندسي شکل دی نوم یې واخلي؟
- دغه شکل څو ضلعي لري؟
- د هرې ضلع اوږدوالی په جلا توګه وواياست چې څوسانتي متره دی؟
- د دې له پاره چې د مثلث محیط پیدا کړو څه باید وکړو؟

بناغلی بنوونکی دي: کونښن وکړي چې د پورته هري پوښتنې صحیح ځواب د زده کوونکو څخه ترلاسه کړي.

د زده کوونکو فعالیت:

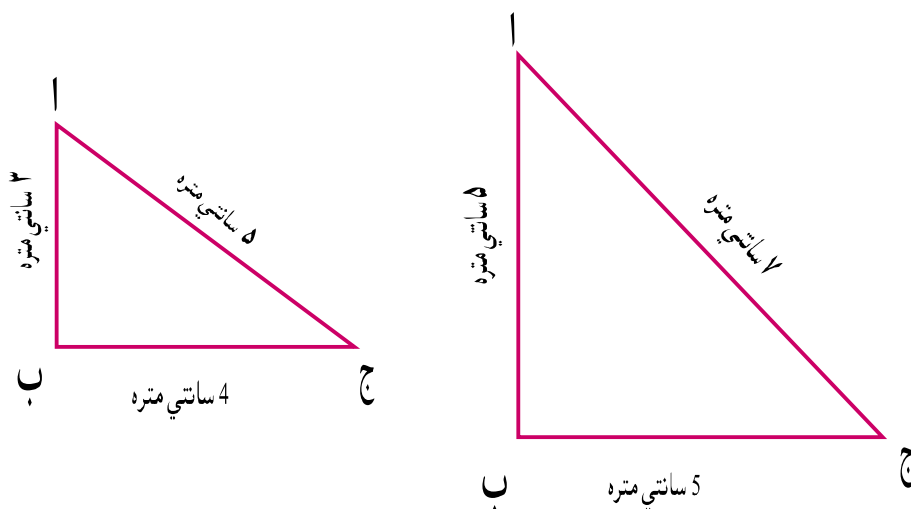
- د زده کوونکو هر گروپ دې په اړوند گروپ کې د یو او بل د مشورې څخه وروسته د دې مثلث محیط پیدا کړي؟
- هر گروپ ته دنده ورکړئ چې یو مثلث رسم او د خط کش پواسطه د هرې ضلعې اوږدوالی معلوم کړي؟
- د هر گروپ زده کوونکي دې د هغه مثلث محیط پیدا کړي چې دوی په خپله رسم کړی دی؟

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:
زده کوونکي کولای شي چې د یوه مثلث محیط معلوم کړي؟
آیا زده کوونکي پوهېږي چې د مثلث د محیط د پیدا کولو له پاره د هغه د ضلعو د اوږدوالي پیدا کولو ته اړتیا شته؟

کورنۍ دنده:

د لاندې مثلثونو محیط پیدا کړئ؟

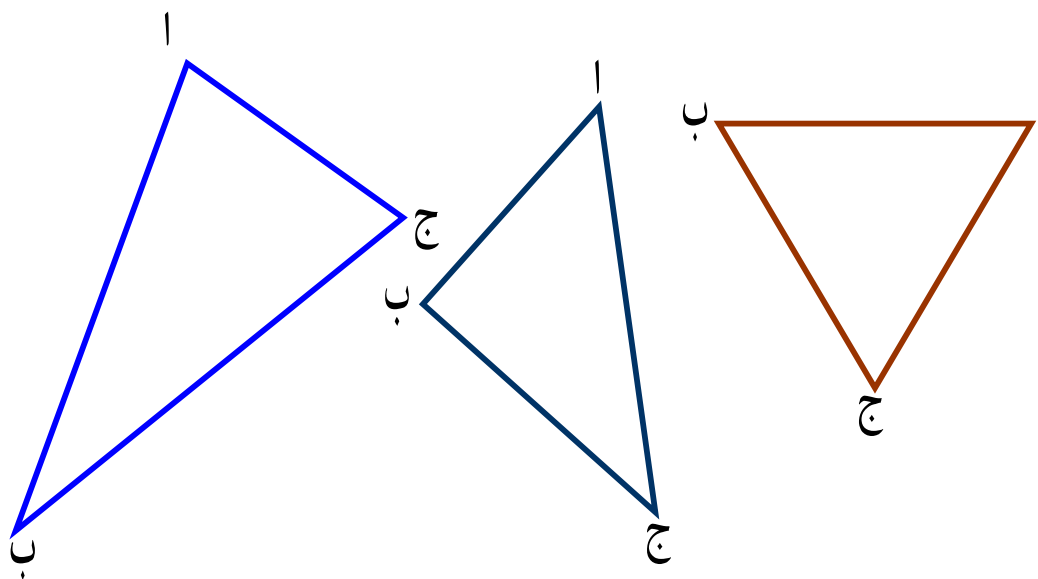

تمرین

۱- درې مثلثونه رسم او د ضلعو اوږدوالی یې د خط کش پواسطه اندازه او بیاد هغه محیط پیدا کړئ؟

۲- د هر مثلث شکل، شی یا جسم چې په خپل چاپیریال کې گوری د امکان په صورت کې یې ضلعي اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟

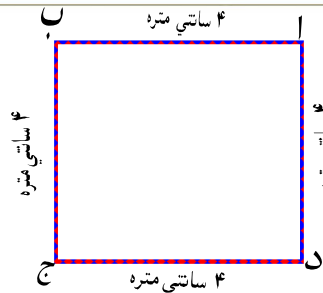
۳- د لاندې شکلونو محیط پیدا کړئ؟

بناغلی بنوونکی دې د کاغذ څخه مستطیلونه جوړ او هر گروپ ته دې توزیع کړي خو د هر گروپ زده کوونکي د هغو ضلعي اندازه او محیط یې پیدا کړي.

د مربع د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي باید وکولاشي چې د مربع محیط پیدا کړي.

پوښتنې:

- د (ا ب ج د) شکل د څه په نوم یا دیري؟
- دغه هندسي شکل څو ضلعي لري؟
- آیا د دې شکل ټولې ضلعي سره مساوي دي او که توپیر لري؟
- د دې هندسي شکل محیط څنگه پیدا کولای شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې گروپي کار و کړي او هر گروپ دې په مشوره سره د پورتنۍ مربع محیط پیدا کړي؟
- زده کوونکي دې د هغو مربع گانو محیط چې د ښوونکي پواسطه د کاغذ څخه جوړې او ورته ورکړل شوې دي پیدا کړي؟

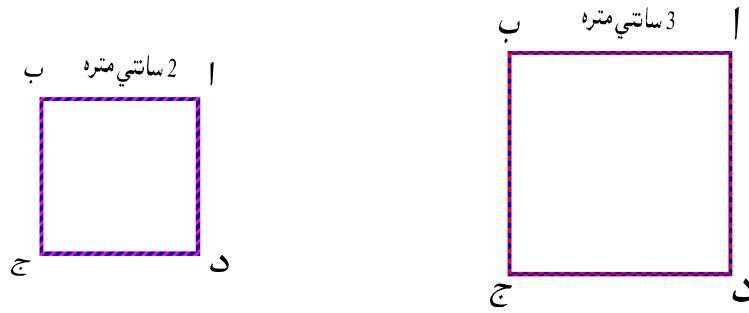
ارزونه:

- ښاغلی ښوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:
- زده کوونکي په صحیح توګه د مربع محیط پیدا کولای شي.
- زده کوونکي د مربع د محیط په پیدا کولو کې کومه ستونزه نلري.

ښاغلي ښوونکي دې مربع گانې له کاغذ څخه جوړې کړي او ټولګي ته دې راوړي. د گروپي کار په وخت کې دې هر گروپ ته یوه جوړه کړې مربع ورکړي چې زده کوونکي د هغې د هرې ضلعي او محیط اوږدوالی پیدا کړي.

کورنی دنده:

د لاندې مربع گانو محیط پیدا کړئ؟

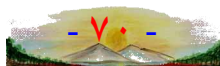
تمرین

د کاغذ ۴ مختلفې مربع گانې جوړې کړئ او بیا یې د ضلعو اوږدوالی د

خط کش په واسطه اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟

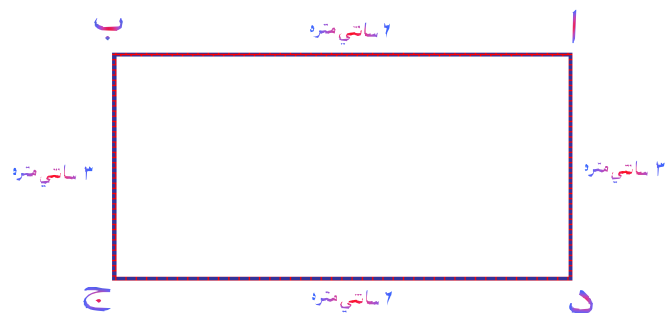
بناغلي بنوونکي دې د کاغذ څخه مربع گانې جوړې او گروپونو ته دې ورکړي چې محیط یې پیدا کړي.

څلورويشتم لوست

د مستطیل د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي و کولای شي د مستطیل محیط پیدا کړي؟

پوښتنې:

- د (ا ب ج د) شکل د څه په نامه یا دیري؟
- دغه هندسي شکل څو ضلعي لري؟
- محیط یې څنګه پیدا کولای شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې د ګروپي کار په واسطه د (ا ب ج د) مستطیل محیط په

صحيح توګه پیدا کړي.

- زده کوونکي دې د هغه مستطیل محیط چې د کاغذ څخه د ښاغلي

ښوونکي پواسطه جوړ شوی او ګروپونو ته ویشل شوی دی پیدا کړي.

ښاغلي ښوونکي دې له کاغذ څخه مختلف مستطیلونه جوړ او ټولګي ته دې راوړي بیا دې، یو، یو مستطیل هر ګروپ ته ورکړي چې زده کوونکي د هغه اوږدوالي او سور د خط کش په واسطه اندازه کړي او محیط یې پیدا کړي.

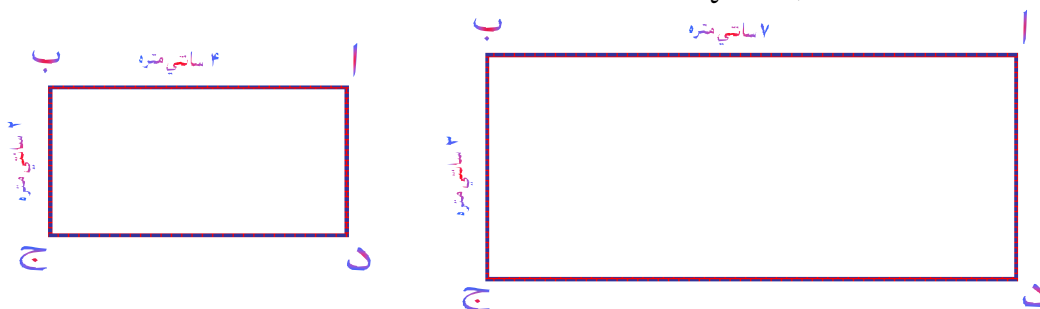

ارزونه:

بناغلی بنوونکي دې ځان ډاډمن کړي چې:
زده کوونکي کولای شي په صحیح توګه د مستطیل محیط پیدا کړي؟
زده کوونکي د مستطیل د محیط د پیدا کولو په وخت کې له کوم مشکل سره نه مخامخ کېږي؟

کورنۍ دنده:

د مستطیل محیط پیدا کړئ؟

تمرین

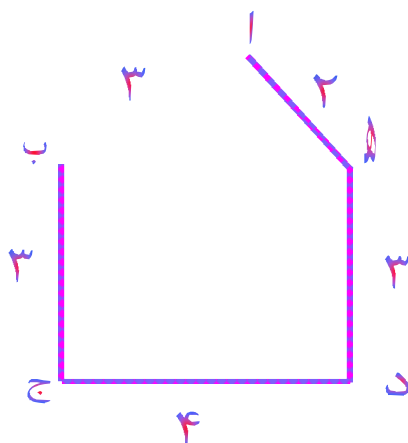
- ۱- یوه سپینه پاڼه چې د مستطیل شکل لري او ډډوالی او سوریې اندازه او محیط یې پیدا کړئ؟
- ۲- د خپل مېز د سطحې محیط پیدا کړئ؟
- ۳- د خپل ټولګي د توري ډرې محیط پیدا کړئ؟

بناغلي بنوونکي دې د پورته پوښتنو په حل کولو کې مرسته او لارښوونه وکړي.

د مضلع د محیط اندازه کول

هدف: زده کوونکي و کړای شي چې د مضلع محیط په آسانی سره پیدا کړي.

پوښتي:

- د (ا ب ج د ه) هندسي شکل د څه په نامه یاد پېږي؟
- دغه هندسي شکل څو ضلعي لري؟
- د دې هندسي شکل محیط څنګه پیدا کولای شو؟

د زده کوونکو فعالیت:

- د هر گروپ زده کوونکي دې د یو او بل په مشورې د (ا ب ج د ه) د مضلع محیط پیدا کړي.
- زده کوونکي دې د هغو مضلع ګانو محیط چې د بناغلي بنوونکي له خوا ترتیب او ورکړ شوي دي پیدا کړي؟

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې خپل ځان ډاډمن کړي چې:

زده کوونکي کولای شي د مضع محیط په صحیح ډول پیدا کړي؟

زده کوونکي د مضع په پیدا کولو کې له کومې اشتباه او غلطۍ سره نه مخامخ کېږي؟

کورنۍ دنده:

- د کاغذ څخه دوه مضع جوړې کړئ؟
- د هرې مضع د ضلعو اوږدوالی د خط کش پواسطه پیدا کړئ؟
- د هرې یوې مضع محیط پیدا کړئ؟

تمرین

- ۱- د هغه مثلث محیط پیدا کړئ چې د څنډو اوږدوالی یې ۲، ۸، ۱۰، ساتي متره وي؟
- ۲- د هغې مربع د محیط اوږدوالی پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۵ ساتي متره وي؟
- ۳- د مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۲ ساتي متره او سوري یې ۴ ساتي متره وي؟
- ۴- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې د یوې ضلعې اوږدوالی یې ۸ ساتي متره وي؟
- ۵- د هغې مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۸ ساتي متره او سوري یې ۵ ساتي متره وي؟
- ۶- د هغې مضع محیط پیدا کړئ چې د څنډو (ضلعو) اوږدوالی یې (۱، ۲، ۲، ۲، ۳) ساتي متره وي؟

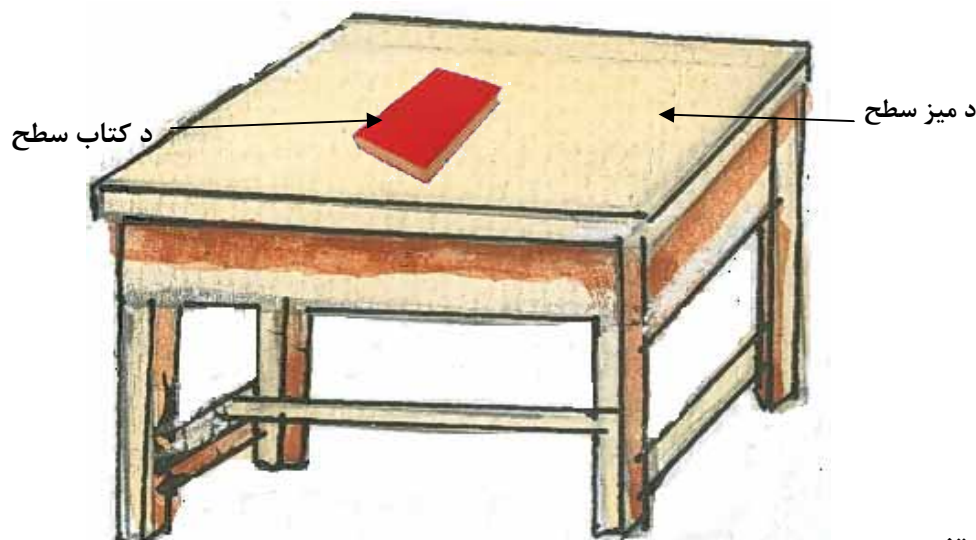

بناغلی بنوونکی دې د کاغذ څخه مضع گانې جوړې او هر گروپ ته دې ورکړي چې محیط یې پیدا کړي.

شپږ ويشتم لوست

د سطحې پېژندنه

هدف: زده کوونکي سطح و پېژني او دهغې سره پېژندگلوي پيدا کړي.

پوښتنې:

- تاسې هريو د خپلو لاسونو ورغوی په ميز باندې کېږدئ او يوې خواته يې کش کړئ او وواياست چې څه حس کوئ؟
- ستاسو د ميز دغه برخه دڅه په نوم ياد يږي؟
- د خپل ټولگي په دېوال باندې لاس کش کړئ او وواياست چې هغه ديوال دڅه په نامه يادوي.
- که چېرې خط کش په مېز باندې کېږدې او ټولې برخې د ميز په مخ تماس وکړي دغه سطحې ته څه ډول سطحه وايي؟

بناغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دندې وگوري او لارښوونه دې ورته وکړي.

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر گروپ دې د مشورې څخه وروسته د دوو هوارو جسمونو د سطحو نومونه واخلي او د کاغذ په مخ دې وليکي؟

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:
آیا زده کوونکو سطح په صحیح او ښه توګه پېژندلې ده؟
آیا زده کوونکي پوهېږي چې دې سطحو ته هوارې سطحې وايي؟

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د دريو شيانو د سطحې نومونه په خپلو کتابچو کې وليکي چې د هوارې سطحې بنوونکې وي؟

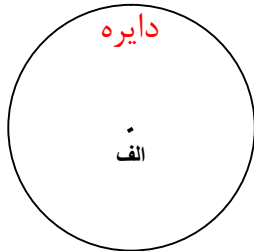

بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دندې وګوري او لارښوونه دې ورته وکړي.

اووه ویشتم لوست

د دایرې پېژندنه

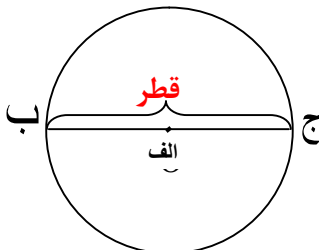
هدف: زده کوونکي دایره، د دایرې سطحه، قطر، شعاع او وتر وپېژني او هغه تشخیص کړای شي.

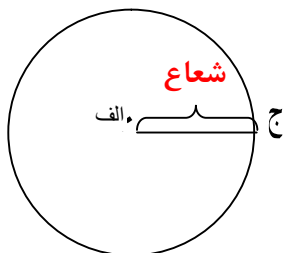
دایره: مخامخ شکل یوه دایره او د (الف) نقطه د دایرې مرکز دی.

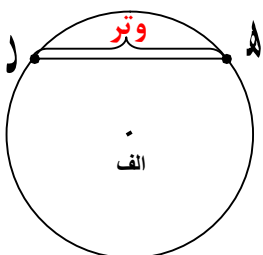
د دایرې سطحه: په مخامخ شکل کې توره شوې برخه د دایرې سطحه راښيي.

د دایرې قطر: په مخامخ شکل کې د (ب ج) توتیه خط د دایرې قطر دی.

د دایرې شعاع: په مخامخ شکل کې د (ا ج) توتیه خط د دایرې شعاع دي.

د دایرې وتر: د (د ه) خط په مخامخ شکل کې د دایرې وتر ښيي.

پوښتنې:

- د يوشمې نوم واخلى چې د دايرې شكل ولري؟
- د دايرې سطحه په فلزي سكوکې و بنياست؟
- په دقت سره د شکلونو له مخې وواياست چې قطر او شعاع يو له بله څه توپير لري؟
- د شکل له مخې وواياست چې قطر او وتر څه توپير لري؟

د زده کوونکو فعاليت:

- زده کوونکي دې گروپي کار وکړي او هر گروپ دې له کاغذ څخه پرې شوې دايره کې، چې د بناغلي بنوونکي له خوا ورته ورکړل شوې ده، د دايرې قطر، شعاع او وتر په جلا، جلا توگه و بنسي.

ارزونه:

بناغلي بنوونکي دې خپل ځان ډاډه کړي چې:
 زده کوونکي د دايرې، قطر، شعاع او وتر تشخيص کولای شي.

کورنۍ دنده:

- درې کاغذونه د دايرې په شکل پرې کړئ د دايرې شعاع، قطر او وتر په کې په جلا، جلا توگه و بنياست؟

بناغلي بنوونکي دې څو کاغذونه د منظمو دايرو په شکل پرې کړي او ټولگي دې له ځان سره راوړي، گروپونو ته دې وپېشي تر څو زده کوونکي د دايرې شعاع، قطر او وتر په هغو کې رسم کړي.

اته ویشتم لوست

د سطحې د واحد پېژندنه او د مربع مساحت پیدا کول

هدف: زده کوونکي د سطحې واحد او د مربع مساحت پیدا کړای شي.

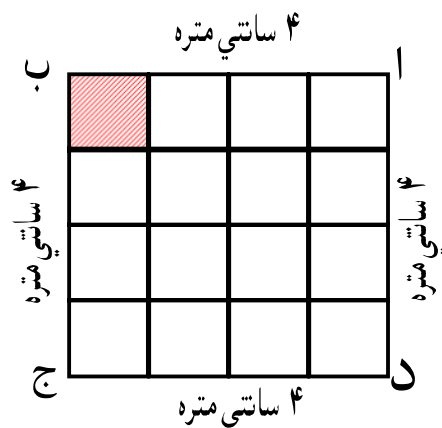
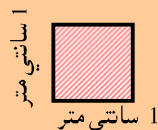
د سطحې واحد ساتي متر مربع ده

پوښتنې:

- د سطحې د اندازه کولو واحد څه شی دی نوم یې واخلي؟
- یو ساتي متر مربع سطحه کومې اندازې لري؟

یو ساتي متر مربع د هغې مربع څخه عبارت ده چې هره څنډه یې یو ساتي مترو وي.

لکه:

بناغلی ښوونکی دې کوښښ وکړي چې د پوښتنو ځوابونه له زده کوونکو څخه په لاس راوړي.

د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر گروپ دې د (ا ب ج د) د مربع په برخه کې فکر و کړي؟
- و دې شمېري چې دغه مربع د څو کوچنیو مربعگانو څخه جوړه شوی ده؟
- نتیجه دې په لاس راوړي چې د (ا ب ج د) د مربع مساحت به څو مره وي؟

$$\text{ضلع} \times \text{ضلع} = \text{د مربع مساحت}$$

زده کوونکي دې د گروپي کار په واسطه د (ا ب ج د) د مربع مساحت پیدا کړي؟

$$د (ا ب ج د) \text{ د مربع مساحت} = \dots \times \dots = \dots$$

ارزونه:

- بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:
- 🌟 زده کوونکو د سطحې واحد پیژندلی او په مفهوم باندې یې پوه شوي دي؟
 - 🌟 ایا زده کوونکي کولای شي د یوې مربع مساحت پیدا کړي؟

کورنۍ دنده:

- ۱- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې د یوې ضلعې اوږدوالی یې ۵ ساتي متره وي؟
- ۲- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۸ ساتي متره وي؟
- ۳- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۱۰ ساتي متره وي؟
- ۴- د کاغذ څخه په مختلفو سایزونو دوه دانې مربع گانې جوړې کړئ او وروسته یې مساحت پیدا کړئ؟

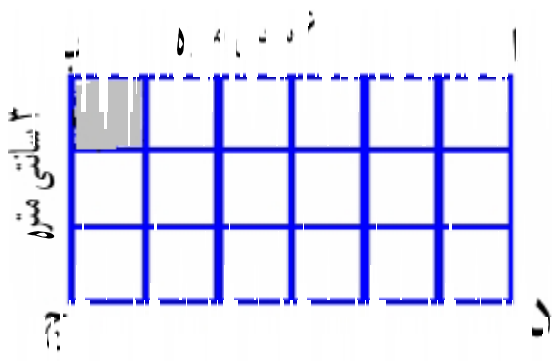

بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري او هغوی دې د کورنۍ دندې په سرته رسولو کې تشویق کړي.

د مستطیل د مساحت پیدا کول

هدف: زده کوونکي د مستطیل مساحت پیدا کړي شي.

پوښتنې:

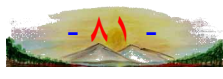
- د (ا ب ج د) مستطیل د څو کوچنیو مربعگانو څخه جوړ شوی دی.
- د مستطیل مساحت به نظر شکل ته څو مره وي.
- کومو څنډو ته د مستطیل اوږدوالی او کومو ته یې سور وایي.

$$\text{سور (عرض)} \times \text{اوږدوالی (طول)} = \text{د مستطیل مساحت}$$

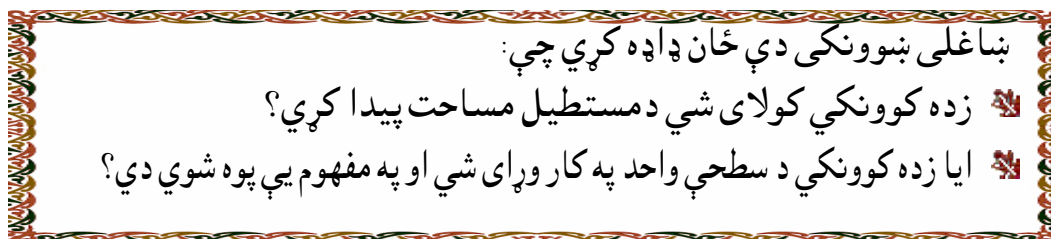
د زده کوونکو فعالیت:

- د زده کوونکو هر گروپ دې د (ا ب ج د) مستطیل مساحت پیدا کړي؟
د مستطیل مساحت = ... × ...
- زده کوونکي د سطحې د مقیاس واحد هم باید ولیکي؟

بناغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري او که مشکل ولري لارښوونه دې ورته وکړي.

ارزونه:

کورنۍ دنده:

- ۱- د هغه مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالی (طول) یې ۷ ساتي متره او سور (عرض) یې ۳ ساتي متره وي؟
- ۲- که چېرې د مستطیل اوږدولی ۱۰ ساتي متره او سوري یې ۵ ساتي متره وي مساحت یې پیدا کړئ؟

تمرین

- ۱- د هغه مثلث محیط پیدا کړئ چې د څنډو اوږدوالی یې ۵، ۷، ۹ ساتي متره وي؟
- ۲- د هغه مربع محیط پیدا کړئ چې د هرې ضلعې اوږدوالی یې ۳ ساتي متره وي؟
- ۳- د هغه مستطیل محیط پیدا کړئ چې اوږدوالی یې ۲ ساتي متره او سور یې ۴ ساتي متره وي؟
- ۴- یوه مضلع رسم او د هرې ضلعې اوږدوالی او محیط یې پیدا کړئ؟
- ۵- د هغې مربع مساحت پیدا کړئ چې هره ضلع یې ۷ ساتي متره وي؟
- ۶- د هغه مستطیل مساحت پیدا کړئ چې اوږدوالي یې ۹ ساتي متره او سور یې ۵ ساتي متره وي؟

بناغلی بنوونکی دې له زده کوونکو سره د تمرین سوالونو په حل کې مرسته وکړي.

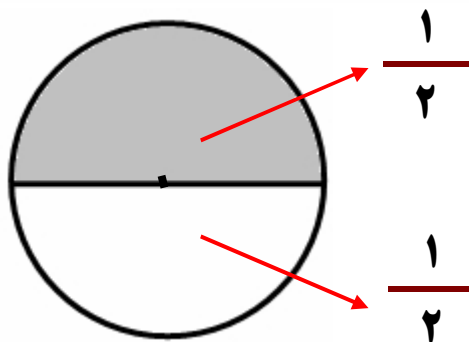
دېرشم لوست

څلورم څپرکی

عام کسر

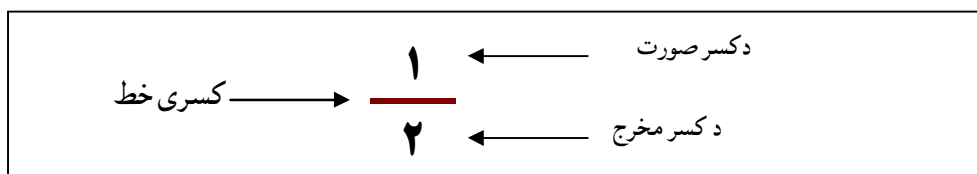
د کسر د صورت، مخرج او کسري خط (بر خط) مفهوم

هدف: زده کوونکي د کسر په مفهوم پوه او هم د یوه کسر صورت، مخرج او کسري خط وپېژني

پوښتنې:

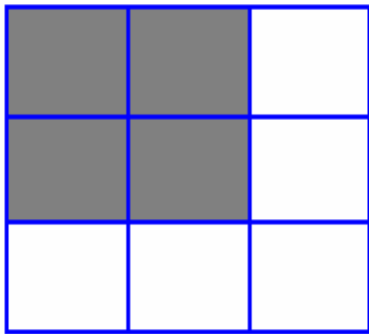
- په پورته شکل کې یوه دایره په څو مساوي برخو وېشل شوې ده؟
- څو برخې یې توري شوي دي؟
- د څو برخو څخه څو برخې یې توري شوي دي؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په گروپونو کې شکل ته پاملرنه وکړي او د جملو تش ځایونه دې په مناسبو عددونو سره ډک کړي.

په مخامخ شکل کې مربع مساوي برخو وېشل شوي ده.

..... برخې يې توري شوي دي.

..... برخو څخه برخې توري شوي دي.

د مربع برخې توري شوي دي.

ارزونه:

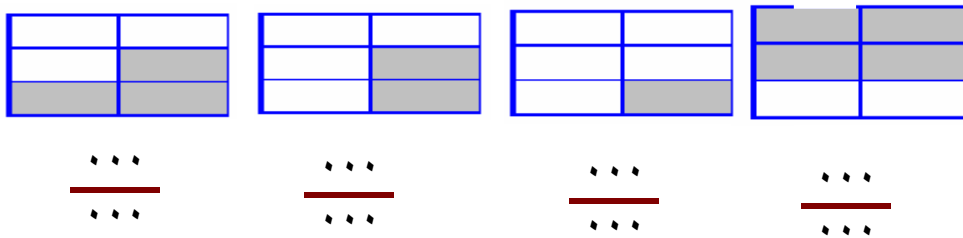
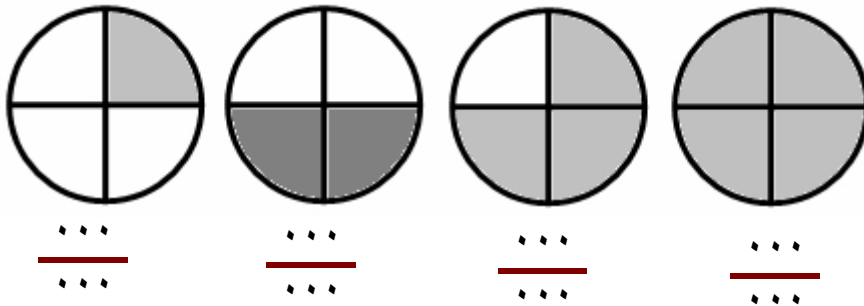
بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

آیا زده کوونکي د یوه کسر د صورت او مخرج په مفهوم پوه شوي دي؟

آیا زده کوونکو کسري خط یاد بر خط پېژندلی دی؟

کورنۍ دنده:

د لاندې شکلونو اړوند کسرونه ولیکئ؟

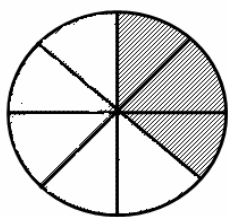

بناغلی بنوونکی دې هر گروپ ته دغه شکل ور کړي تر څو زده کوونکي د یو بل سره له مشورې وروسته جملې په

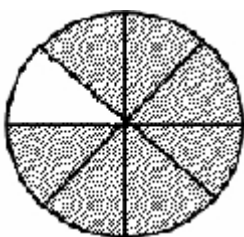
مناسبو عددونو سره بشپړې او تش ځایونه ډک کړي.

تمرین

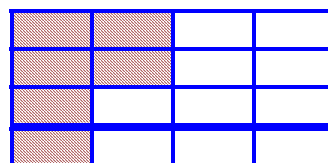
لاندې کسرونه د شکلونو له مخې ولیکئ.

$$\frac{\diamond\diamond\diamond}{\diamond\diamond\diamond}$$

$$\frac{\diamond\diamond\diamond}{\diamond\diamond\diamond}$$

$$\frac{\diamond\diamond\diamond}{\diamond\diamond\diamond}$$

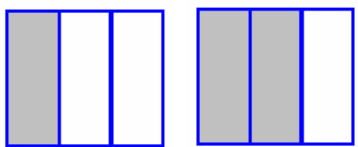
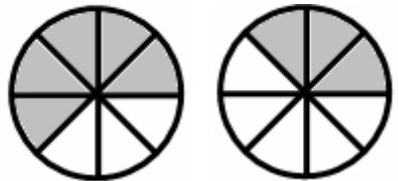
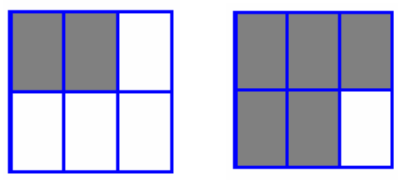
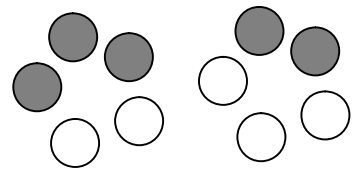

$$\frac{\diamond\diamond\diamond}{\diamond\diamond\diamond}$$

یو دیرشم لوست

د هغو کسرونو مقایسه کول چې مخرجونه یې سره مساوي وي

هدف: زده کوونکي هغه کسرونه چې مخرجونه یې سره مساوي وي پرتله کړای شي.

 $\frac{1}{3} < \frac{2}{3}$	 $\frac{5}{8} > \frac{3}{8}$
 $\frac{3}{6} < \frac{4}{6}$	 $\frac{4}{6} > \frac{3}{6}$

پوښتنې:

- که چېرې په دوو کسرونو کې مخرجونه مساوي او صورتونه یې مختلف وي کوم کسریې لوی دی؟
- په دوو کسرونو کې چې مخرجونه یې مساوي او صورتونه یې مختلف وي کوم یو یې کوچنی دی؟

د زده کوونکو فعالیت:

د هر گروپ زده کوونکي دې د لاندې شکلونو اړوند کسرونه وليکي او بيا دې پرتله کړي؟

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

آیا زده کوونکي کولای شي په آسانی سره هغه کسرونه چې مساوي مخرجونه لري پرتله کړي؟

آیا زده کوونکي د مساوي مخرج لرونکو کسرونو پرتله کولو کې اشتباه او غلطی نه کوي؟

کورنۍ دنده:

د دوو جوړو کسرونو د منځ په تش ځای کې د (< یا >) مناسبه نښه ولیکئ.

$$\frac{1}{4} \square \frac{3}{4}$$

$$\frac{1}{5} \square \frac{3}{5}$$

$$\frac{5}{6} \square \frac{2}{6}$$

$$\frac{7}{9} \square \frac{4}{9}$$

تمرین

پرتله یی کری؟

$$\frac{7}{9} \square \frac{5}{9}$$

$$\frac{15}{18} \square \frac{13}{18}$$

$$\frac{4}{11} \square \frac{9}{11}$$

$$\frac{34}{75} \square \frac{40}{75}$$

$$\frac{10}{20} \square \frac{8}{20}$$

$$\frac{62}{80} \square \frac{75}{80}$$

$$\frac{54}{73} \square \frac{53}{73}$$

$$\frac{76}{85} \square \frac{67}{85}$$

$$\frac{61}{70} \square \frac{60}{70}$$

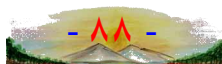
$$\frac{87}{93} \square \frac{78}{93}$$

$$\frac{45}{55} \square \frac{54}{55}$$

$$\frac{92}{97} \square \frac{93}{97}$$

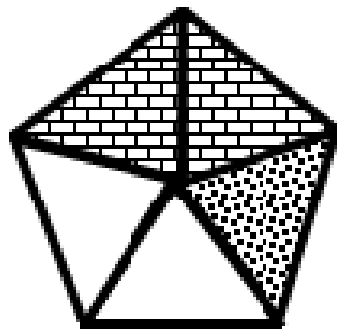
بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو پوښتنې حل او د ستونزو په صورت کې دې له هغو سره مرسته وکړي.

دوه دیرشم لوست:

د عامو کسرونو جمع چې مخروطونه یې سره مساوي وي

هدف: زده کوونکي باید هغه عام کسرونه چې مساوي مخروطونه لري په آسانی سره جمع کړي.

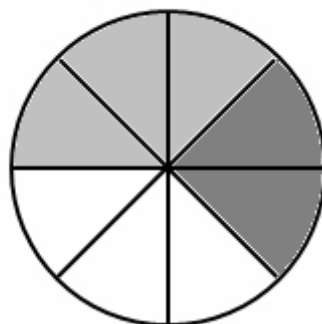
$$\frac{2}{5} + \frac{1}{5} = \frac{3}{5}$$

پوښتنې:

- په پورتنی شکل کې کوم کسر د مستطیلي شکلونو په واسطه په نښه شوی دی؟
- پورتنی شکل د کوم کسر نقطو په واسطه په نښه شوی دی؟
- په پای کې د ټول شکل په نښه شوي برخې کوم کسر نښي.

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په گروپونو کې یو د بل په مشوره د لاندې شکل څخه
- د کسرونو د جمع حاصل په لاس راوړي؟

$$\frac{3}{8} + \frac{2}{8} = \frac{\dots}{\dots}$$

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

زده کوونکي کولای شي چې د شکلونو له مخې مساوي مخرج لرونکو عامو کسرونو د جمعې مفهوم په لاس راوړي؟

زده کوونکي کولای شي داسې کسرونه په آسانی سره جمع کړي؟

که چېرې وغواړئ هغه عام کسرونه چې مخرجونه یې مساوي وي یو له بله سره جمع کړئ نو صورتونه یې جمع او په یوه مخرج یې ولیکئ د کسرونو د جمعې حاصل لاسته راځي.

بناغلی بنوونکی دې دا ډول شکلونه مخکې په کاغذ کې تیار او ټولگې ته دې د ځان سره راوړي بیا دې هر گروپ ته یو، یو شکل ورکړي چې زده کوونکي ور باندې کار وکړي.

کورنی دنده:

د لاندې کسرونو د جمعې حاصل چې مخرجونه یې سره مساوي دي په لاس راوړئ؟

$$\frac{3}{10} + \frac{6}{10} = \frac{\dots}{10}$$

$$\frac{5}{9} + \frac{2}{9} = \frac{\dots}{9}$$

$$\frac{7}{15} + \frac{1}{15} = \frac{\dots}{\dots}$$

$$\frac{8}{20} + \frac{5}{20} = \frac{\dots}{\dots}$$

تمرین

$$\frac{2}{8} + \frac{5}{8} =$$

$$\frac{4}{11} + \frac{5}{11} =$$

$$\frac{2}{12} + \frac{5}{12} =$$

$$\frac{13}{16} + \frac{2}{16} =$$

$$\frac{11}{30} + \frac{11}{30} =$$

$$\frac{25}{100} + \frac{5}{100} =$$

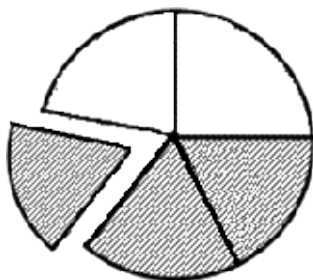

بناغلی بنوونکی! که چېرې زده کوونکي د پوښتنو په حل کولو کې ستونزې ولري هغوی ته لارښوونه وکړئ.

دري دیرشم لوست

د عام کسر تفریق چې مساوي مخرجونه ولري

هدف: زده کوونکي باید وکړای شي عام کسرونه چې مساوي مخرجونه ولري یوله بل څخه تفریق کړي.

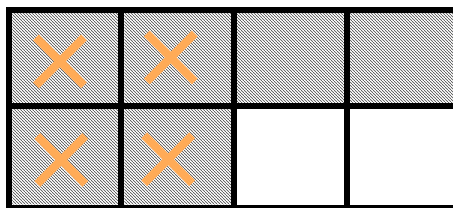
$$\frac{3}{5} - \frac{1}{5} = \frac{2}{5}$$

پوښتنې:

- پورتنی شکل کې کوم کسر په نښه شوی دی؟
- د نښه شوي برخې څخه کوم کسر اخیستل شوی دی؟
- کوم کسر پاتې دی؟

د زده کوونکو فعالیت:

- زده کوونکي دې په ګروپونو کې د شکل په نظر کې نیولو سره د لاندې
- عامو کسرونو د تفریق حاصل په لاس راوړي؟

$$\frac{6}{8} - \frac{4}{8} = \frac{\dots}{\dots}$$

بناغلی بنسوونکی دې دا ډول شکلونه مخکې تر مخکې ترتیب او دځان سره ټولګي ته راوړي او پر ګروپونو دې ووبشي چې زده کوونکي کار ورباندې وکړي.

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

زده کوونکي کولای شي د شکلونو له مخې د مساوي مخرج لرونکو عامو کسرونو د تفریق حاصل مفهوم په لاس راوړي.

زده کوونکي کولای شي دا ډول کسرونه یو د بل څخه تفریق کړي.

که چېرې وغواړئ دوه عام کسرونه چې مساوي مخرجونه ولري یو له بله تفریق کړئ صورتونه یې یو د بل څخه تفریق او پر یو مخرج یې ولیکئ.

کورنۍ دنده:

د لاندې مساوي مخرج لرونکو عامو کسرونو د تفریق حاصل پیدا کړئ؟

$\frac{5}{9} - \frac{2}{9} = \frac{\dots}{9}$		$\frac{6}{7} - \frac{3}{7} = \frac{\dots}{7}$
$\frac{8}{11} - \frac{6}{11} = \frac{\dots}{\dots}$		$\frac{9}{15} - \frac{5}{15} = \frac{\dots}{\dots}$

تمرین

$\frac{7}{10} - \frac{4}{10} =$		$\frac{6}{20} - \frac{2}{20} =$
$\frac{7}{12} - \frac{5}{12} =$		$\frac{17}{35} - \frac{9}{35} =$
$\frac{8}{18} - \frac{4}{18} =$		$\frac{20}{100} - \frac{20}{100} =$

پنجم خپرکی

د اندازه کولو واحدونه

څلوردمېرشم لوست

د اوږدوالي (طول) د اندازه کولو واحد

د اوږدوالي د اندازه کولو واحد متر دی

د متر اجزاء او اضعاف

هدف: زده کوونکي د اوږدوالي د اندازه کولو واحد وپېژني.

پوښتنې:

- د شيانو اوږدوالی د څه شي په واسطه اندازه کوو؟
- د اوږدوالي د اندازه کولو واحد څه شی دی؟

۱۰ ديسي متره

۱۰۰ سانتي متره

۱۰۰۰ ملي متره

۱۰ دیکه متره = ۱۰ متره

۱۰۰ اھکتو متره = ۱۰۰ متره

۱۰۰۰ اکیلو متره = ۱۰۰۰ متره

د متر اجزایو ۱ متر مساوي دی له:

د متر اضعاف:

ښاغلی ښوونکی دې متر د ځان سره ټولگي ته راورئ او د امکان تر حده پورې په عملي توگه د اوږدوالي د واحد

اجزاء او اضعاف هغوي ته وښیاست.

د زده کوونکو فعالیت:

د هر گروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړي.

- ۱ دیکامتر مساوي دی له مترو سره
- ۱ هکتومتر مساوي دی له مترو سره
- ۱ کیلو متر مساوي دی له مترو سره

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

زده کوونکي د متر اجزای پېژني؟

زده کوونکي د متر اضعاف هم پېژني؟

ایا زده کوونکي په دې پوه شوي دي چې اجزای د متر څخه کوچنی او اضعاف د متر څخه لوی دي؟

کورنۍ دنده:

تش ځایونه ډک کړئ؟

۲۰ ديسي متره مساوي دي له مترو سره.

۳۰۰ سانتي متره مساوي دي له مترو سره.

۲۰۰۰ ملي متره مساوي دي له مترو سره.

بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري که چېرې مشکل ولري مرسته او لارښونه دې ورته وکړي.

پنځه دیرشم لوست

د اوږدوالي د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول

هدف: زده کوونکي وکړای شي د اوږدوالي د اندازه کولو واحدونه یعنې اجزاء په اضعافو او اضعاف په اجزاو بدل کړي.

مثال:
۵ متره مساوي څو ملي متره کېږي؟

۵۰۰۰ ملي متره = ۱۰۰۰ × ۵ متره

پوښتنې:

- یو متر مساوي څو ملي متره دی؟
- ۷ متره مساوي څو ملي متره کېږي؟

د زده کوونکو فعالیت:

د هر ګروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو سره ډک کړي؟

۳ متره مساوي دي له ملي مترو سره

۷ متره مساوي دي له سانتي مترو سره

۹ متره مساوي دي له ديسي مترو سره

۶۰۰۰ متره مساوي دي له کيلو مترو سره

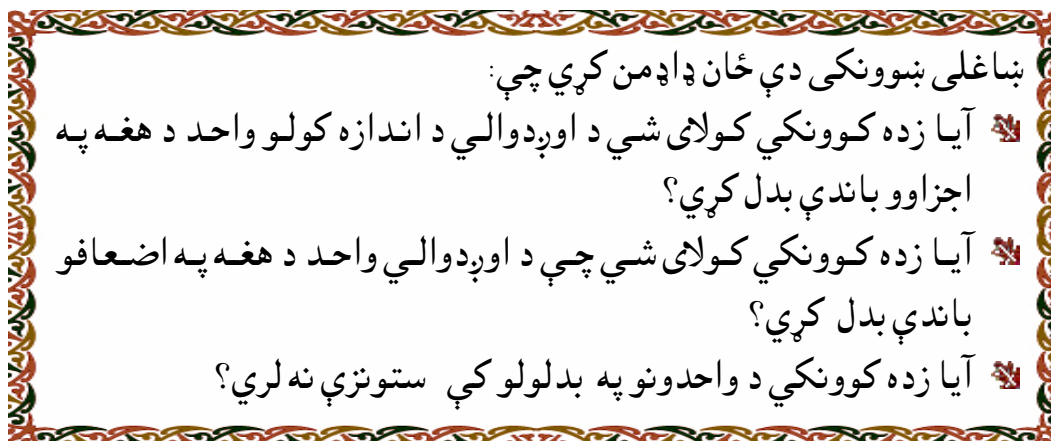
۵۰۰۰ متره مساوي له هکتو مترو سره

۸۰۰۰ متره مساوي دي له ديکا مترو سره

بناغلی بنوونکی دې د ټولو ګروپو د کار او فعالیت څخه پاملرنه او څارنه وکړي، که مشکل ولري مرسته او لارښوونه دې وشي

ارزونه:

کورنۍ دنده:

- ۲ متره په ساتي مترو وار وئ.
- ۸ متره په ملي مترو وار وئ.
- ۹ کیلو متره څو متره کېږي.
- ۴۵ هکتو متره څو متره کېږي حساب یې کړئ.

بناغلی ښوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده وگوري او که چېرې یې اشتباه کړي وي لارښوونه دې ورته وکړي.

شپر د پښم لوست

د کتلې د اندازه کولو واحد

د کتلې د اندازه کولو واحد گرام دی د گرام اجزاء او اضعاف

هدف: زده کوونکي د کتلې د واحد اجزا او اضعاف وپيژني.

پوښتنې:

- کتله د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟
- د کتلې د اندازه کولو واحد څه شی دی؟

۱۰ ديسي گرامو

۱۰۰ سانتي گرامو

۱۰۰۰ ملي گرامو

د گرام اجزاء: ۱ گرام مساوي دی په:

۱ دیکا گرام = ۱۰ گرام

۱ هکتو گرام = ۱۰۰ گرام

۱ کيلوگرام = ۱۰۰۰ گرام

د گرام اضعاف:

بناغلی بنوونکی دې د وزنونو په برخه کې زده کوونکو ته بشپړ معلومات ورکړي چې د گرام په اجزا او اضعاف باندې پوه شي.

د زده کوونکو فعالیت:

د هر گروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړي؟

- يو دیکاگرام مساوي دی له گرامو سره
- يو هکتو گرام مساوي دی له گرامو سره
- يو کيلو گرام مساوي دی له گرامو سره

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

- زده کوونکو د گرام اجزاوې پېژندلي دي.
- زده کوونکو د گرام اضعاف پېژندلي دي.

کورنۍ دنده:

تش ځايونه ډک کړئ.

- ۵۰ ديسي گرامه مساوي دی له گرامه سره
- ۶۰۰ سانتي گرامه مساوي دی له گرامه سره
- ۹۰۰۰ ملي گرامه مساوي دی له گرامه سره

بناغلی بنوونکی دې د گروپونو دکار او فعالیت څخه کتنه وکړي که مشکل ولري لارښوونه دې ورته وکړي.

اووه دېرشم لوست

د کتلې د واحد د اجزاوو او اضعافو په یو بل باندې بدلول

هدف: زده کوونکي د کتلې واحد دهغه په اجزاوو او اضعافو باندې واړوي.

مثال:

۷ گرامه مساوي له څو ساتي گرامو سره کېږي؟

$$700 \text{ ساتي گرامه} = 7 \times 100$$

پوښتنې:

- یو گرام مساوي څو ساتي گرامه دي؟
- ۵ گرامه مساوي له څو ساتي گرامو سره کېږي؟

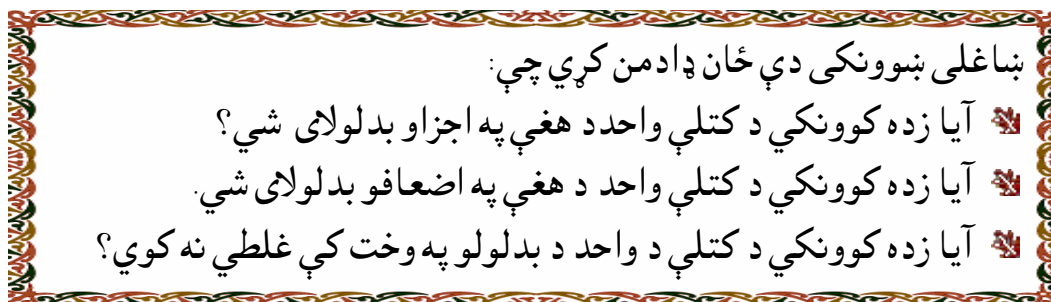
ویلی شو چې:

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو عددونو ډک کړي.

- ۴ گرامه مساوي دي له ملي گرامو سره
- ۹ گرامه مساوي دي له ساتي گرامو سره
- ۵ گرامه مساوي دي له دیسي گرامو سره
- ۲۰۰۰ گرامه مساوي دي له کیلو گرامو سره
- ۷۰۰ گرامه مساوي دي له هکتو گرامو سره
- ۲۰ گرامه مساوي دي له دیکا گرامو سره

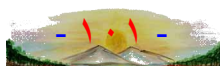
ارزونه:

کورنۍ دنده:

- _ ۱۵ گرامه مساوي له څو ملي گرامو سره کيږي حساب يې کړئ؟
- _ ۱۲ گرامه مساوي له څو ساتي گرامو سره کيږي حساب يې کړئ؟
- _ ۵۵ گرامه مساوي له څو دي سي گرامو سره کيږي حساب يې کړئ؟
- _ ۱۰۰ کيلو گرامه مساوي له څو گرامو سره کيږي؟

بناغلی بنوونکی دې په ارزونه کې پاملرنه وکړي چې زده کوونکي پوه شوي دي او که نه؟

اته دېرشم لوست

د ظرفیت (حجم) د اندازه کولو واحد

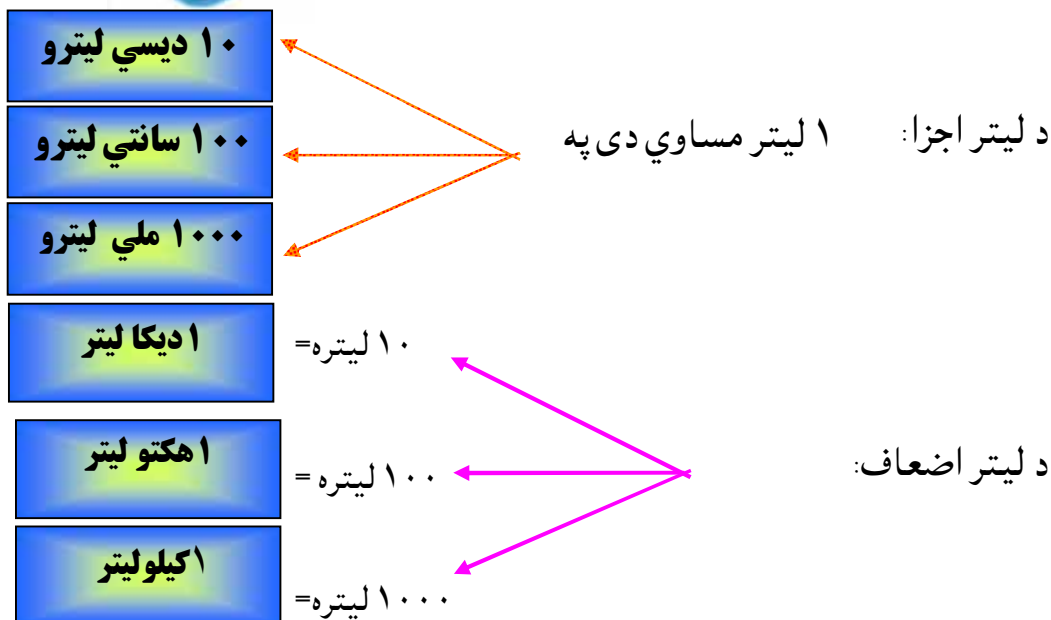
د ظرفیت اندازه کولو واحد لیتر دی

د لیتر اجزاء او اضعاف

هدف: زده کوونکي د ظرفیت د اندازه کولو، لوی او کوچني واحدونه (اجزا او اضعاف) وپېژني

پوښتنې:

- مایعات (اوبلن) لکه اوبه، تیل، غوړي، شېدې، او نور د څه شی په واسطه اندازه کېږي؟
- د ظرفیت د اندازه کولو واحد څه شی دی؟

بناغلی بنوونکی دې د زده کوونکو کورنۍ دنده په منظمه توګه وګوري او که مشکل و لري لارښوونه دي ورته وکړي.

د زده کوونکو فعالیت:

د هر گروپ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړي؟

- ۱ يو ديکاليتر مساوي دی له ليترو سره.
- ۱ يو هکتو ليتر مساوي دی له ليترو سره.
- ۱ کيلو ليتر مساوي دی له ليترو سره.

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډمن کړي چې:

- آيا زده کوونکو د ليترا جزاوي پېژندلي دي؟
- آيا زده کوونکو د ليترا ضعاف هم پېژندلي؟

کورنۍ دنده:

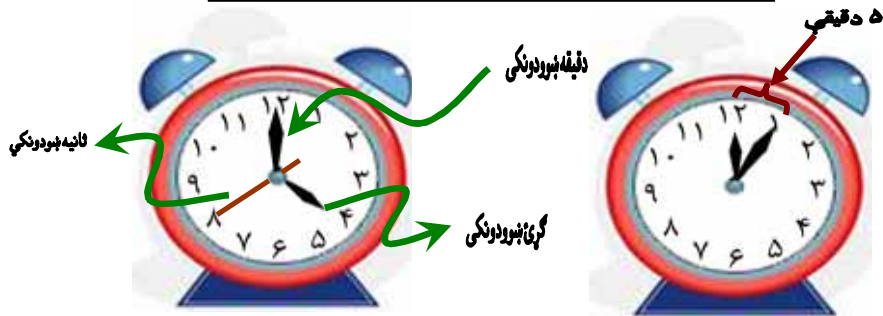
- د لاندې جملو تش ځايونه ډک کړئ؟
- ۵۰ ديسي ليتره مساوي دي له ليترو سره.
 - ۳۰۰ سانتي ليتره مساوي دي له ليترو سره.
 - ۵۰۰۰ ملي ليتره مساوي دي له ليترو سره.

نهه دېرشم لوست

د وخت (زمان) د مقياس واحد

هدف: زده کوونکي د وخت د مقياس په واحد باندې پوه او د هغه اجزا او اضعاف وپېژني.

د وخت د مقياس واحد گړۍ (ساعت) دی.

پوښتنې:

- آیا د وخت دقیق پوهېدل ارزښت لري؟
- وخت د څه شي په واسطه اندازه کېږي؟

- ثانیه
- دقیقه
- شپې او ورځې
- اونۍ
- میاشت
- کال

د وخت د مقياس د واحد اجزاء:

د وخت د مقياس د واحد اضعاف:

د زده کوونکو فعالیت:

زده کوونکي دې د لاندني جملو تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړي؟

يوه شپه او ورځ مساوي ده له گړيو سره

يوه ساعت مساوي دی له دقيقو سره

يوه دقيقه مساوي ده له ثانيو سره

ارزونه:

بناغلی بنوونکی دې ځان ډاډه کړي چې:

آيا زده کوونکو د وخت د واحد اجزاي پېژندلي دي؟

زده کوونکو د وخت د مقياس د واحد اضعاف هم پېژندلي دي؟

کورنۍ دنده:

د لاندې جملو تش ځايونه په مناسبو عددونو ډک کړئ؟

يو کال مساوي دی له مياشتو سره

يو کال مساوي دی له اونيو سره

يوه اونۍ مساوي ده له ورځو سره

د وخت د مقياس يو لوی واحد پيړۍ (قرن) دی چې:

۱۰۰ کاله = يوه پيړۍ يا يو قرن سره

د وخت د واحد اجزا او اضعاف په يو بل باندې بدلیدلی شي.

بناغلی بنوونکی دې توجه وکړي چې د په زړه پورې پوښتنو په کولو سره صحيح ځوابونه ترلاسه کړي.

مثال:

یوه اونۍ خو ساعته کیږي؟

حل:

داچې یوه اونۍ مساوي ده له ۷ شپو ۷ ورځو سره

نوله دې کبله: یوه شپه او ورځ مساوي ده له ۲۴ ساعتونو سره

$$۷ \times ۲۴ = \text{یوه اونۍ}$$

$$۱۶۸ \text{ گڼې} = \text{یوه اونۍ}$$

- یوه گڼۍ خو ثانیې کیږي؟

- یو کال خو ورځې کیږي؟

- یو کال خو اونۍ کیږي؟

- یوه پېړۍ خو میاشتي کیږي؟

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**